

R68
33D8B

A-17

2041

R68

953

33D8B

Bhojadeva
Tatva prakashika.

19538.

● ● ● ● ●

[illegible]

ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಗ್ರಂಥಾವಳಿಯ ನಂ|| ೩.

ಓಂ

ಶ್ರೀ ಭೋಜದೇವ ನೃಪತಿಕೃತ

ತ' ತ್ವ ಪ್ರ ಕಾ ಶಿ ಕಾ

ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವು

ಶ್ರೀ ಪರ್ಮತೇಶಕೃತ ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕಾ

ಸಹಿತಮಾಗಿ

ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವಿದ್ಯನ್ಮಂಡಲಿಯಿಂದ

ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ,

ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

PRINTED BY

J. M. MYSOREVALLA

AT THE G. T. A. PRESS, MYSORE.

1908.

Registered copy right.

9/1001

RCB
3309B

SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY.

Jangamwadi Math, VARANASI.

Acc. No. 2071/953

ಪೀಠಿಕೆ.

“ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಃಸಾಂಚರಾತ್ರಂ ವೇದಃಪಾಶುಪತಂತಥಾ | ಜ್ಞಾನಾನ್ಯತಾನಿ
ಪಾಚ್ಯವಜ್ಞೇಮುಚ್ಯತೇನುಹಃಶ್ವರಃ” ಎಂಬ ಪದ್ಮಪುರಾಣ ವಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ
ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ, ಸಾಂಚರಾತ್ರ, ವೇದ, ಪಾಶುಪತ ಎಂಬಿವೈದೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಮಾಣ
ಗಳು. ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಪಾಶುಪತವು ವೈದಿಕವೆಂದೂ ಅನೈದಿಕವೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವು.
ಕಾಮಿಕಾದಿನಾತುಲಾಂತನಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬ ಕೃವಾಗಮವೇ “ವೈದಿಕಪಾಶುಪತ”
ವೆಂದೂ, ತಪ್ತಲಿಂಗಾಂಕನ ಪ್ರತಿಸಿದಕಾಗಮವೇ “ಅನೈದಿಕಪಾಶುಪತ” ವೆಂದೂ
ಪುರ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಮತ್ತೂ ಪಶು, ಪತಿ, ಪಾಶ, ಮುಖ್ಯ
ಪದಾರ್ಥತ್ರಯವಿಚಾರವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಕೃವಾಗಮಭಾಗಕ್ಕೆ “ಪಾಶುಪತ” ವೆಂದೂ,
ಅಷ್ಟವರಣ, ಪಂಚಾಚಾರ, ಪಟ್ಟಲ, ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯ, ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು
ಜೋಧಿಸುವ ಕೃವಾಗಮಭಾಗಕ್ಕೆ “ವೀರಶೈವ” ವೆಂದೂ, “ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಶಿರೋ
ಮಣಿ” ಮುಕ್ತ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. “ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಸಾಂಚರಾತ್ರಸ್ಯಯೋಗಸ್ಯಚಕಮ
ಹಾಮುನಃ | ವೈದೈಕವೇಶ್ವರತತ್ತ್ವಂ ಸಿದ್ಧಾಂತೋವೇದಸಮ್ಮತಃ || ಸಿದ್ಧಾಂತವೇದಯೋ
ಶೈವೈಕಮೇಕಾರ್ಥಪ್ರತಿಸಿದನಾತ್ | ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾದದೃಶಂಜ್ಞೇಯಂ ಪಂಡಿತ್ಯರೇತಯೋ
ಸ್ಸದಾ” ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿ ವಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ವೇದಸಮ್ಮತವೆ
ನಿಜಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ “ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕೆ” ಯೆಂಬುದು ಅಂಥ ಪಾಶುಪತ ಸಿದ್ಧಾಂತ
ಗ್ರಂಥವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀತತ್ತ್ವ ಮೊದಲಾಗಿ ತಿವತತ್ತ್ವಕ
ವಿಮಾದ ಲಿಖಿತಗಳ, ಆ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮವಾದ ಪರಿವಿನ, ಮತ್ತೂ ಆ ತತ್ತ್ವಗ
ಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೈದುವ ಆತ್ಮರುಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ತಿವಾ
ನಿಕ್ಕು, ಪದ್ಮಪುನಿಚಾರ, ತತ್ತ್ವಲಕ್ಷಣ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ವೀರಶೈವರು ತಿಳಿಯುವು
ದಕ್ಕೆ ಪಾಶುಪತಪ್ರಕರಣವೇ ಸಾಧನವಾಗಿರುವಕಾರಣ, ಶ್ರೀಭೋಜದೇವನು ತಿವಾಗ
ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಈ “ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕೆ” ಗೆ ಶ್ರೀ ಅಭೋರಶಿನಾ
ಕಾರ್ಯರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು. ಕನ್ನಡವನ್ನರಿತವರೇ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು
ವಿರುವಕಾರಣ, ಅವರಲ್ಲಿಗೂ ಇದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾಗಬೇಕೆಂದು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರಾ
ಸಾರಿವೀರಶೈವರಾದಶ್ರೀ ಪರ್ಮತೇಶ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು.
ವೀರಶೈವಮತಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜಕವಾದ ಅಂಥ ಪ್ರಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಶ್ರೀ ಭೋಜದೇ
ವನು ರಚಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೃತಜ್ಞ ತಾಪ್ರದರ್ಶನರೂಪವಾಗಿ ಟೀಕಾಕಾರರು ಅವರನ್ನು
ಚಾರ್ಯರೆಂದು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಧಿಸಿರುವರು. ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಕುರಿ ಕವಿವರ್ಮರು ಸಹ ಅವೇ
ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯಗ್ರಂಥದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ “ನುತಿಸಂ ವಿಶ್ರುತವೀರಶೈವಕ

ರಥಿ ಸೋಮನು ಸೋಮನು..... ಸತತಾರಾಧಿತಕಂಕರೀರಮಣಸಾದಾಂಭೋಜನಂ
 ಭೋಜನಂ" ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರಶೈವಕವಿಗಳ ಪದ್ಧಿಯಲ್ಲೇ ಇವರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ,
 ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿರುವರು. ಆ ಭೋಜನು ಈ ಆಚಾರ್ಯನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲ
 ದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಮರಾಠಿವಲ್ಪುಟ್ಟಿರುವ ಈ ಪ್ರಕರಣಗ್ರಂಥ
 ವನ್ನು ಜೇರ್ಣನಾಗದಾತೆ ಉದ್ಧರಿಸುವುದು ಅಸ್ಯವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರುದುದರಿಂದಲೇ
 ಇದನ್ನು "ನೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶಿಕಾ" ಗ್ರಂಥಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಲಾಯಿತು.
 ತತ್ತ್ವವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಇಷ್ಟು
 ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ ವಿವರವಾಗಿಯೂ ನಿರೂಪಣಮಾಡಿರುವ ಅಚ್ಚುಗಟ್ಟಿದ ಗ್ರಂಥವು
 ಇದೊಂದೇ ಆಗಿರುವುದು. ಶೈವ ಮೈಥ್ಯವಾದಿ ಮತದ ಪುರಾಣಾಚಾರ್ಯರನ್ನೇಕರು ಈ
 ಗ್ರಂಥದ ವಚನಗಳನ್ನು ಹಲವುಕಡೆಮಾಡಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಉಪಹರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು
 ರಿಂದ ಇದರ ಪ್ರಾಕೃತ್ಯವು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದೂ
 ತೋರುವುದು.

ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಾದ ಭೋಜದೇವನು ಮಾಳವದೇವಾಧಿಪತಿಯಾದ ಭೋಜದೇ
 ವನಲ್ಲ. ಯೋಗಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಭೋಜದೇವನೇ ಈತ ನಾ
 ರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧಾಂತಮತಪ್ರವಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದ ಈ ಭೋಜದೇವನು ರಾಜನಾಗಿದ್ದನೆಂಬಿ
 ದು ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀ ಭೋಜದೇವನೃಪತಿವ್ಯೂಢತ್ವ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಂ ನಃ"
 ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ನಿರಕ್ತ ಪರ್ಮತೇಶರ ಕಾಲವೂ ಸ್ಥಲವು ಸಹ ಗೊತ್ತಾ
 ಗಲಿಲ್ಲ. ಎಳೆಯೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೭ ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೆ, ಪ್ರಭುಲಿಂಗಕಂದದ ಟೀಕೆ-ವಿಕೋ
 ತ್ತರಶತಸ್ಥಲೀಟೀಕೆ-ನಾಗಲಿಂಗದೇವರ ತ್ರಿನಿಧಿಯ ಟೀಕೆ-ಮರುಳುದೇವರ ಕಂದದ ಟೀಕೆ-
 ಗುರುಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿನಿಧಿಯ ಟೀಕೆ-ಪದ್ಯಕ್ತ ಸ್ತೋತ್ರದ ಟೀಕೆ-ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು
 ಬರೆದಿರುವ ಪರ್ಮತೇಶವಿಯೋಗಿಗಳು ಇವರಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ—ಅವರು ಶ್ರೀ ಹರೀಶ್ವರ
 ಶಾಂತನೀರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು. ಇವರಾದರೂ—ನಿರಕ್ತ ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನನೀರಸ್ವಾಮಿ
 ಗಳ ಶಿಷ್ಯರು. ಇವರು "ಕತರತ್ನ" ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕೆ
 ಯನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೋ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಓಂ.

ಶ್ರೀಗುರು ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಯೇನಮಃ.

—:೦:—

ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ.

ಪ್ರಾರಭ್ಯತೆ.

ಆರಾ|| ಜಿದ್ವಸನಿಕೋವ್ಯಾಪೀ ನಿತ್ಯಸ್ವತತೋದಿತಃ ಪ್ರಭುತ್ವಾಂತಃ |
ಜಯತಿಜಗದೇಕಬೀಜಂ ಸರ್ವಾನುಗ್ರಾಹಕತ್ಯಂಭುಃ ||

ಶ್ರೀಭೋಜರಾಜನೆಂಬ ಆಚಾರ್ಯನು ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಪೇಳಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳಾತನಾಗಿ, ಆ ಪ್ರಕರಣವಂ ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮುಗಿಸಲೋಸುಗವಾಗಿ, ಆ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವಂ ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ, ಸಕಲತತ್ತ್ವತೀತನಾದ, ನಿಷ್ಕಲನಾದ, ಪರಶಿವನನ್ನು ಮೊದಲು ಆರಾಧ್ಯವೃತ್ತದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಮಾಡುತ್ತ ಲಿಹನು.

ಟೀಕೆ: = ಜಿದ್ವಸಃ—ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿಯೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಯುಳ್ಳವನು (ಕದ್ವಕಾಲ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಜಡನಲ್ಲವೆಂಬುದರ್ಥ). ಏಕಃ—ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿರ್ಪಾತನು, (ಅನೇಕೇಶ್ವರರಂ ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂಬುದರ್ಥ). ವ್ಯಾಪೀ—ಸರ್ವಗತನಾಗಿರ್ಪಾತನು, (ಜೈನರುಗಳು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ವಾತ್ಸನಲ್ಲವೆಂಬುದರ್ಥ) ನಿತ್ಯಃ—ಆಳಿವಿಲ್ಲದಿರ್ಪಾತನು (ಬೌದ್ಧರುಗಳು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಕ್ಷಣಿಕನಲ್ಲವೆಂಬುದರ್ಥ). ಸತತೋದಿತಃ—ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಾಗಿರ್ಪಾತನು (ಮುಕ್ತಾತ್ಮರುಗಳಹಾಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬೇಶ್ವರನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಮುಕ್ತನಲ್ಲವೆಂಬುದರ್ಥ) ಪ್ರಭುಃ—ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತೃವಾಗಿರ್ಪಾತನು, ಶಾಂತಃ—ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದಿರ್ಪಾತನು, ಜಗದೇಕಬೀಜಂ—ಜಗತ್ತಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತಕಾರ್ಯವಾಗಿರ್ಪಾತನು, ಸರ್ವಾನುಗ್ರಾಹಕಃ—ಸಮಸ್ತಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಾಹಕನಾಗಿರ್ಪಾತನು, (ಇಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವೆಂಬುದು ಉಪಲಕ್ಷಣವು. ಅದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ತಿರೋಭಾವ ಅನುಗ್ರಹವೆಂಬ ಹೆಸರನುಳ್ಳ ಪಂಚಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ

ಸರ್ವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಭೋಗಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂಬುದರ್ಥ) ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪಂಥ, ಶಂಭುಃ—ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಜಯತಿ—ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದಿರುತ್ತಿಹನು. ||

ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ, ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವಾಗಿರ್ಪ ಆತನ ಶಕ್ತಿಯ ಲಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರವೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ನೋದಯತಿಯನ್ನುನಶ್ಯತಿ ನಿರ್ವಾತಿಚನಿರ್ವೃತಿಂಪ್ರಯಚ ತಿಚ |
ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಸ್ವಭಾವಂ ತತ್ತೇಜಶ್ಯಂಭವಂಜಯತಿ ||೧||

ಟೀ|| ಯತ—ಆವುದಾನೊಂದು ತೇಜಸ್ಸು, ನೋದಯತಿ—ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದದು, ನನಶ್ಯತಿ—ಕೆಡುತ್ತಿರದು, ನ ನಿರ್ವಾತಿಚ—ಆರಿಂದಲೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರದು, ನಿರ್ವೃತಿಂಚ—ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ—ಕೊಡುತ್ತಿಹದು, ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಸ್ವಭಾವಂ—ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರ್ಪ, ಶಾಂಭವಂ—ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರ್ಪ, ತತ್ತೇಜಃ—ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು, ಜಯತಿ—ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿಹದು.

ಅಧಿಕಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಿವನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯೇ ಕರಣವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಆ ಶಕ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಶಕ್ತೋಯಯಾಸಶಂಭುರ್ಭುಕ್ತಾಮುಕ್ತಾಚ ಪಶುಗಣಸ್ಯಾಸ್ಯ |
ತಾಮೇಕಾಂಚಿಮ್ರಾಸಾಮಾನ್ಯಾಂ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾಸ್ತಿ ನತಃ ||೨||

ಟೀ|| ಸಶಂಭುಃ—ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಯಯಾ—ಆವುದಾನೊಂದು ಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ಆಸ್ಯಪಶುಗಣಸ್ಯ—ಈ ಆತ್ಮಸಮೂಹದ, ಭುಕ್ತಾ—ಭೋಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಕ್ತಾಚ—ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಶತಃ—ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಿಹನು, ಏಕಾಂ—ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ, ಚಿದ್ರೂಪಾಂ—ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾದ, ಆದ್ಯಾಂ—ಮುಖ್ಯವಾದ, ತಾಂ—ಆಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ—ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದ, ನತಃ—ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಂಥಾತನು, ಅಸ್ಮಿ—ಆಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ||೩||

ಈಗ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ ಮಾಡುತ್ತಿಹನು—

ಶ್ಲೋ|| ಲೋಕಾನುಗ್ರಹ ಹೇತೋಃ ಕರುಣಾರಸನಿರ್ಭರೇಣಚಿತ್ತೇನ |
ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶವಿಷಃ ಕ್ರಿಯತೇಽಸ್ಮಾಭಿಸ್ಸಮಾಸೇನ ||೪||

ಟೀ|| ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಹೇತೋಃ—ಜನರುಗಳ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ, ಕರುಣಾರಸನಿರ್ಭರೇಣ—ಕೃಪಾರಸಭರಿತವಾದ, ಚಿತ್ತೇನ—ಮನಸ್ಸಿಂದ, ವಿಷಃತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಃ—ಈ ತತ್ತ್ವಂಗಳ ಜ್ಞಾನವು, ಅಸ್ಮಾಭಿಃ—ನಮ್ಮಿಂದ, ಸಮಾಸೇನ

ನ-ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ, ಕ್ರಿಯತೆ--ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. (ಇಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ಶಬ್ದವು ಉಪಲಕ್ಷಣವು. ಅದರಿಂದ ಪೃಥ್ವಿ ನೊದಲಾದ ಶಿವತತ್ತ್ವಕಡೆಯಾದ ತತ್ತ್ವಂಗಳ, ಆ ತತ್ತ್ವಂಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃವಾದ ಪರಶಿವನ, ಆ ತತ್ತ್ವಂಗಳಿಂದ ಉಪಕರಿಸಿಕೊಂಬ ಆತ್ಮರುಗಳ, ಪ್ರಕಾಶವು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿಹುದೆಂಬುದರ್ಥ. ||೪||

ಪ್ರಕಾಶಿಸಲು ತಕ್ಕಂಥ ಆ ಪದಾರ್ಥಂಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿಹನು:-

ಶ್ಲೋ|| ಶೈವಾಗಮೇಷುಮುಖ್ಯಂ ಪತಿ ಪಶು ಪಾಶಾ ಇತಿ ಕ್ರಮಾತ್ತಿತ್ರ
[ತಯಂ |

ತತ್ರ ಪತಿಶೈವಉಕ್ತಃ ಪಶವೋಹ್ಯಣವೋಽರ್ದಿ ಪಂಚಕಂಪಾಶಃ||೫||

ಟೀ|| ಶೈವಾಗಮೇಷು- ಶಿವಾಗಮಂಗಳಲ್ಲಿ, ಪತಿಪಶುಪಾಶಾಇತಿ - ಪತಿಪಶುಪಾಶಂಗಳೆಂಬ, ಕ್ರಮಾತ್ - ಕ್ರಮದದೇಸೆಯಿಂದ, ತ್ರಿತಯಂ-ಪದಾರ್ಥತ್ರಯವು, ಮುಖ್ಯಂ-ಮುಖ್ಯನಾಗಿಹುದು. ತತ್ರ-ಆ ಮೂರು ಪದಾರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ, ಪತಿಃ-ಪತಿಪದಾರ್ಥವು, ಶಿವಃ-ಶಿವನೆಂದು, ಉಕ್ತಃ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಪಶವಃ-ಪಶುಗಳು, ಅಣವಃ-ಆತ್ಮಗಳೆಂದು, ಹಿ - ಪ್ರಸಿದ್ಧವು; ಅರ್ಥಪಂಚಕಂ-ಮೂವೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಪಂಚಕವು, ಪಾಶಃ-ಪಾಶಪದಾರ್ಥವು. ||೫||

ಮುಕ್ತಾತ್ಮರುಗಳು ಶಿವಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಬರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:-

ಶ್ಲೋ|| ಮುಕ್ತಾತ್ಮಾನೋಽಪಿಶಿವಾಃಕಿಂತ್ವೇತೇತತ್ಪ್ರಸಾದತೋಮುಕ್ತಾಃ
ಸೋಽನಾದಿಮುಕ್ತಃಕೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಪಂಚ ಮಂತ್ರತನುಃ ||

ಟೀ|| ಮುಕ್ತಾತ್ಮಾನೋಽಪಿ-ಪರಾಪರಮುಕ್ತರುಗಳೂ ಕೂಡ, ಶಿವಾಃ-ಶಿವಸ್ವರೂಪರು; ಕಿಂತು-ಶಿವಂಗೂ ಇವರಿಗೂ ಭೇದವಾವುದೆಂದೊಡೆ, ಏತೆ-ಈ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರುಗಳು, ತತ್ಪ್ರಸಾದತಃ-ಆ ಪರಶಿವನ ಪ್ರಸಾದದ ದೇಸೆಯಿಂದ, ಮುಕ್ತಾಃ-ಮುಕ್ತರಾದವರುಗಳು; ಸಏಕಃ - ಆ ಪರಶಿವನೊಬ್ಬನೇ, ಅನಾದಿ ಮುಕ್ತಃ-ಅನಾದಿಮುಕ್ತನು; ಪಂಚಮಂತ್ರತನುಃ-ಪಂಚಮಂತ್ರ ರೂಪವಾದ ಈಶಾನಾದಿ ಪಂಚಶಕ್ತಿಗಳೇ ಶರೀರವಾಗಿರುವುಳ್ಳತನೆಂದು, ವಿಜ್ಞೇಯಃ-ಅರಿಯಲು ತಕ್ಕಾತನು. (ಈ ಈಶಾನಾದಿ ಪಂಚಶಕ್ತಿಗಳು ಪಂಚಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರಿಗಳಾದಕಾರಣ, ಉಪಚಾರದಿಂದ ತನುವೆನಿಸಿಕೊಂಬುವು. ಅದುಕಾರಣದಿಂದ ಪರಶಿವನು ಬೈಂದವಾದಿ ಶರೀರಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಇರ್ಪಾತನು. ||೬||

ಆ ಪಂಚಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಶಿವನು ಮಾಡುವ ಪಂಚಕೃತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:-

ಶ್ಲೋ|| ಪಂಚಮಿದಂ ತತ್ತ್ವತ್ಯಂ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹೃತಿ ತಿರೋಭಾವಾಃ |
ತದ್ವದನುಗ್ರಹಕರಣಂಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸತತೋದಿತಸ್ಯಾಸ್ಯ ||೭||

ಛೇ॥ ತತ್ಕೃತ್ಯಂ—ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕಾರ್ಯವು, ಪಂಚವಿಧಂ—ಐದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಹುದು; ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹೃತಿ ತಿರೋಭಾವಾಃ—ಸೃಷ್ಟಿ—ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು, ಸ್ಥಿತಿ—ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದು, ಸಂಹೃತಿ—ಸಂಹಾರವೆಂದು, ತಿರೋಭಾವಾಃ—ತಿರೋಭಾವಗಳೆಂದು, ತದ್ವತ್—ಹಾಗೆ, ಅನುಗ್ರಹಕರಣಂ—ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಈ ಐದು ಕೃತ್ಯವು, ಸತತೋದಿತಸ್ಯ—ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಾಗಿರ್ಪ, ಅಸ್ಯ—ಈತನಿಗೆ ಎಂದು, ಪ್ರೋಕ್ತಂ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಪಂಚಕೃತ್ಯದ ವಿವರವೆಂತೆಂದೊಡೆ—ಬಿಂದುವೆಂಬ ಉಪಾದಾನದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧತತ್ವ ಭುವನವು ಭುವನಜದೇಹಗಳನ್ನೂ, ನಾದಾದಿಧ್ವಾರದಿಂದ ಶಬ್ದಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು ಶುದ್ಧಾದ್ವದಲ್ಲಿಯು ಸೃಷ್ಟಿ. ಮಾಯೆಯೆಂಬುಪಾದಾನದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆಶುದ್ಧತತ್ವಭುವನವು ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹಸೂಲದೇಹಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು ಅಶುದ್ಧಾದ್ವದಲ್ಲಿಯು ಸೃಷ್ಟಿ. ಈ ಹುಟ್ಟಿಸಿದಂಥಾ ಜಗತ್ತನ್ನು ಆವರವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿಹುದು ಸ್ಥಿತಿ. ಶುದ್ಧತತ್ವ ಭುವನ ವೊದಲಾದುವನ್ನು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸುವುದೂ, ಅಶುದ್ಧತತ್ವಭುವನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸುವುದೂ ಸಹ್ಯಾರವು. ಪಾಶಂಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳಂಥವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಭೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ತಿರೋಭಾವವು. ಮಲ ವೊದಲಾದ ಪಾಶಂಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ, ಆತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವರೂಪವಾದ ಶಿವತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಪರಾಪರಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅನುಗ್ರಹವು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಪಂಚಕೃತ್ಯವನ್ನು ಪರಶಿವನು ಶುದ್ಧಾದ್ವದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಮಾಡುವನು. ವಿಶ್ರಾಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನಂತೇಶ್ವರನಿಂದ ಮಾಡಿಸುವನು. ಆಶುದ್ಧಾದ್ವದಲ್ಲಿ ತ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರನಿಂದ ಮಾಡಿಸುವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಬುದು. ॥೭॥

ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಪತಿಪದಾರ್ಥದ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಪತುಪದಾರ್ಥಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ॥ ಪಶವಸ್ತಿ ವಿಧಾಜ್ಞೇಯಾ ವಿಜ್ಞಾನಪ್ರಳಯಕೇವಲಾಸ್ಸಕಲಃ |
ಮಲಯುಕ್ತಸ್ತತ್ರಾಪ್ಯೋಮಲಕರ್ಮಯುತೋದ್ವಿತಿಃಸ್ಯಾತ್

ಛೇ॥ ಪಶವಃ—ಪಶುಗಳು, ತ್ರಿವಿಧಾಃ—ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರ್ಪರುಗಳೆಂದು, ಜ್ಞೇಯಾಃ—ಅರಿಯಲ್ಪಡುವವರುಗಳು; ವಿಜ್ಞಾನಪ್ರಳಯಕೇವಲಾಃ—ವಿಜ್ಞಾನಕೇವಲ ಪ್ರಳಯಕೇವಲರುಗಳೆಂದು, ಸಕಲಃ—ಸಕಲನೆಂದು. ತತ್ರ—ಆ ಮೂವರೊಳಗೆ, ಅದ್ಯಃ—ಮೊದಲವಿಜ್ಞಾನಕೇವಲವರ್ಗವು, ಮಲಯುಕ್ತಃ—ಮಲವೆಂಬ ಪಾಶದೊಡನೆ ಕೂಡಿಹುದು; ದ್ವಿತೀಯಃ—ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಳಯಕೇವಲವೆಂಬ ವರ್ಗವು; ಮಲಕರ್ಮಯುತಃ—ಮಲಕರ್ಮವೆಂಬ ಪಾಶದೊಡನೆ ಕೂಡಿಹುದು, ಸ್ಯಾತ್—ಇಹುದು.

ಶ್ಲೋ|| ಮಲಮಾಯಾಕರ್ಮಯುತಸ್ಸಕಲ ಸ್ತೋಮಾದ್ವಿಧಾಭವೇದಾದ್ಯಃ |
ಆದ್ಯಸ್ಸಮಾಪ್ತಕಲುಷೋಽಸಮಾಪ್ತಕಲುಷೋದ್ವಿಲೀಯಸಾಸ್ತೃಃ
ತ ||೯||

ಟೀ|| ಸಕಲಃ—ಸಕಲವೆಂಬ ವರ್ಗವು, ಮಲಮಾಯಾಕರ್ಮಯುತಃ—ಮಲ-
ಮಾಯಾ—ಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ಪಾಕತ್ರಯದೊಡನೆ ಕೂಡಿಹುದು; ತೇಷು—ಆ ಮೂರು
ವರ್ಗಗಳೊಳಗೆ, ಆದ್ಯಃ—ಮೊದಲವಿಜ್ಞಾನಕೇವಲವೆಂಬ ವರ್ಗವು, ದ್ವೇಧಾ—
ಮತ್ತೆಯೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಹುದು, ಭವೇತ್—ಆಹುದು. ಆ ಎರಡು ಪ್ರ-
ಕಾರವಾವುಮೆಂದೊಡೆ—ಆದ್ಯಃ—ಮೊದಲವರ್ಗವು, ಸಮಾಪ್ತಕಲುಷಃ—ಪರಿಪ-
ಕ್ವವಾದ ಮಲವುಳ್ಳಂತಹದು, ದ್ವೀಯಃ—ಎರಡನೆಯ ಭಾಗವು, ಅಸಮಾಪ್ತಕ-
ಲುಷಃ—ಒಪ್ಪಜ್ಜಿ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಮಲವುಳ್ಳಂತಹದು, ಸ್ವಾತ್—ಆಹುದು. ||೯||

ಶ್ಲೋ|| ಆಪ್ಯಾನನುಗೃಹ್ಯತೀವ್ರೋವಿನ್ಯೋತತ್ವೇನಿರೋಜಯತ್ಯಪ್ಪಾ |
ಮಂತ್ರಾಶ್ಚ ಕರೋತ್ಯಸರಾಂಸ್ತೇರಿತೋಕ್ತಾಃಕೋಟಿಯಸ್ಸಪ್ತ ||

ಟೀ|| ತಿವಃ—ಪರತಿವಸು, ಆದ್ಯಾ—ಸಮಾಪ್ತಕಲುಷರಾಗಿದ್ದಂಥವರುಗಳನ್ನು, ಅನುಗೃಹ್ಯ—ಮಲವ ತೊಲಗಿಸಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾದಿ ಯುಕ್ತರುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ,
ಅಪ್ಪಾ—ಅನಂತೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟನ್ನೂ, ವಿದ್ಯೇಶತ್ವೇ—ವಿದ್ಯೇಶ್ವರಪದವಿ-
ಯಲ್ಲಿ, ನಿರೋಜಯತಿ—ಕೂಡಿಸುತ್ತಿಹನು. ಅಸರಾಂಶ್ಚ—ಅಸಮಾಪ್ತಕಲುಷ-
ರಾಗಿದ್ದವರುಗಳನ್ನು, ಮಂತ್ರಾ—ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು, ಕರೋತಿ—ಮಾಡುತ್ತಿಹ-
ನು. ತೇಜಃ—ಆ ಮಂತ್ರಗಳಾದರೋ, ಸಪ್ತಕೋಟಿಯಃ—ಎಳುಕೋಟಿಗಳೆಂದು
ಉಕ್ತಾಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ||೧೦||

ಶ್ಲೋ|| ಪ್ರಳಯಾಕಲೇಷುಪ್ರಯೇಷಾಂಸಕ್ವೇಮಲಕರ್ಮಣೀವ್ರಜಂತ್ಯನ್ಯೈ |
ಪುರೈಷೈಕದೇಹಯುತಾಯೋನಿಷುನಿಖಿಲಾಸುಕರ್ಮವಶಾತ್ ||೧೧||

ಟೀ|| ಪ್ರಳಯಾಕಲೇಷು—ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಅಕಲರುಗಳಾಗಿದ್ದಾತ್ಮರುಗಳ
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಯೇಷಾಂ—ಅರಿಗೆ, ಮಲಕರ್ಮಣೀ—ಮಲಕರ್ಮಗಳು, ಪಕ್ಷೇ—ಪ-
ರಿಪಕ್ವಗಳಾಗಿಹವೋ, ಅವರುಗಳು, ವ್ರಜಂತಿ—ಮೋಕ್ಷವನ್ನೈದುತ್ತಿಹರು. ಆ-
ನ್ಯೈ—ಅಪಕ್ವವಾದ ಮಲಕರ್ಮವುಳ್ಳಂಥವರುಗಳು, ಪುರೈಷೈಕದೇಹಯುತಾಃ—
ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ, ಕರ್ಮವಶಾತ್—ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾದೀನದ ದೆಸೆ-
ಯಿಂದ, ನಿಖಿಲಾಸು—ಸಮಸ್ತಗಳಾದ, ಯೋನಿಷು—ಭುವನಜದೇಹಗಳಲ್ಲಿ,
ವ್ರಜಂತಿ—ವಿರುದ್ಧಿಹರು. (ಈ ಪುರೈಷೈಕದೇಹವೆಂಬುದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು.
ಇದರೊಡನೆ ಕೂಡಲ್ಪಟ್ಟವರುಗಳು ಸಕಲರೆಂಬುದರ್ಥ). ||೧೧||

೮ ಪುರೈಷ್ಯಕದೇಹವಾವುದೆಂದೊಡೆ, ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ಸ್ಯಾತ್ಪುರೈಷ್ಯಕಮಂತಃಕರಣಂಧೀಕರ್ಮಕರಣಾಽನಿ |

ಕಾಂಕ್ಷಿ ದನುಗೃಹ್ಯವಿತರತಿಭುವನಪತಿತ್ವಂಮಹೇಶ್ವರಸ್ತೇಷಾಂ ||

ಟೀ|| ಅಂತಃಕರಣಂ—ಅಂತಃಕರಣಶಬ್ದದಿಂದ ಮನ, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಗಳೆಂಬ ಮೂರು ತತ್ವಗಳು, ಪುರುಷನ ಭೋಗಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಲಾ ಕಾಲ ನಿಯತಿ ವಿದ್ಯೆ ರಾಗ ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣಗಳೆಂಬ ಏಳು ತತ್ವಗಳು, ಉಪಲಕ್ಷಿ ಸಲ್ಪಡುತ್ತಿಹವು; ಧೀಕರ್ಮಕರಣಾಽನಿ—ಧೀಕರ್ಮಶಬ್ದದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಕೊಂಬ ಆಕಾಶಾದಿ ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಅವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಶಬ್ದಾದಿಪಂಚ ತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿಹವು, ಕರಣಶಬ್ದದಿಂದ ಶೋತ್ರಾದಿಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ವಾಗಾದಿಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿಹವು; ಇವು ಗಳು, ಪುರೈಷ್ಯಕಂ—ಪುರೈಷ್ಯಕವೆಂದು, ಸ್ಯಾತ್—ಅದು; ಅದುಕಾರಣ, ಪುರೈಷ್ಯಕದೇಹವೆಂದರೆ—ಸೃಷ್ಟಿತೊಡಗಿ ಪ್ರಳಯಸಂಧ್ಯಂತವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಾಂತವಾಗಿರಾದರೂ ಇರ್ಪ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲು ಕಲೆಕಡೆಯಾದ ಮೂವತ್ತು ತತ್ವರೂಪವಾಗಿರ್ಪ, ಆತ್ಮಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರಾಗಿರ್ಪ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ೮ ಪುರೈಷ್ಯಕದೇಹಯುತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವಿತಿಷ್ಠಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—ಮಹೇಶ್ವರಃ—ಮಂತ, ಮಹೇಶ್ವರನಾಗಿರ್ಪ ಅನಂತೇಶ್ವರನು, ಶೇಷಾಂ—೮ ಪುರೈಷ್ಯಕದೇಹಯುತರುಗಳ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಕಾಂಕ್ಷಿತಃ—ಕೆಲಬರುಗಳನ್ನು, ಅನುಗೃಹ್ಯ—ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಭುವನಪತಿತ್ವಂ—ಭುವನಾಧಿಪತಿತ್ವವನ್ನು, ವಿತರತಿ—ಕೊಡುತ್ತಿಹನು. (ಭುವನಪತಿಗಳಾರೆಂದರೆ—ಲೋಕಮಾಲಾಷ್ಟಕರು, ಗುಹ್ಯಾಷ್ಟಕರು, ಅದಿಗುಹ್ಯಾಷ್ಟಕರು, ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯಾಷ್ಟಕರು, ಪವಿತ್ರಾಷ್ಟಕರು—ಎಂಬ ಈ ಪಂಚಾಷ್ಟಕರುಗಳು). ||೧೨||

ಮಲಕರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಳಯಕೇವಲರೆಂಬ ಆತ್ಮರವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪರಿತಿವನಿಂದ ಅನುಗೃಹೀತರಾದ ಮಾಯಾಗರ್ಭಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ಶೇಷಾಭವಂತಿಸಕಲಾಃಕಲಾದಿಯೋಗಾದಹರ್ಮುಖೇಕಾಲೇ |

ಶತಮುಷ್ಪಾದಶತೇಷಾಂಕುರುತೇಸ್ವಯಮೇವಮಂತ್ರೇಕಾಃ ||೧೩||

ಟೀ|| ಶೇಷಾಃ—ಪಕ್ಷಮಲರಹತನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದವರುಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಲೂ ಅಪಕ್ಷಮಲರಹತನದಿಂದ ಸಂಸಾರಿಗಳಾದವರ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಆರು ಕೆಲಬರು ಒಪ್ಪಚ್ಚಿ ಪರಿಪಕ್ಷವಾದ ಮಲವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೋ ಅವರುಗಳು, ಆಹ ರ್ಮುಖೇಕಾಲೇ—ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕಲಾದಿಯೋಗಾತ್—ಮಿಶ್ರಾಧ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾಯಾದೇಹದ ಸಂಬಂಧದದೆಸೆಯಿಂದ, ಸಕಲಾಃ—ಸಕಲ

ರುಗಳು, ಭವಂತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹರು, (ಅವರುಗಳಾದರೂ ಸಕಲರುಗಳೋವಾದಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವಶರುಗಳಲ್ಲ). ತೇಷಾಂ—ಅವರುಗಳೊಳಗೆ, ಶತಂ ಅಷ್ಟಾದಶ - ನೂರ ಹದಿನೆಂಟನ್ನು, ಸ್ವಯಮೇವ—ಪರಶಿವನು ತಾನೇ, ಮಂತ್ರೇಶಾ—ಮಂತ್ರೇಶ್ವರರುಗಳನ್ನು, ಕುರುತೇ—ಮಾಡುತ್ತಿಹನು. ||೧೩||

ಅವರುಗಳನ್ನೇ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ತತ್ರಾಪ್ತೌಮಂಡಲಿನಃ ಕ್ರೋಧಾದ್ಯಾಸ್ತತ್ಸಮಾಶ್ಚ ವೀರೇಶಃ |

ಶ್ರೀಕಂಠಶ್ಚತರುದ್ರಾಶ್ಚತಮಿತ್ಯಷ್ಟಾದಶಾಭ್ಯಧಿಕಂ ||೧೪||

ಟೀ|| ತತ್ರ—ಆ ನೂರಹದಿನೆಂಟರಲ್ಲಿ, ಮಂಡಲಿನಃ—ಕಲಾಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿರ್ಪ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರುಗಳು, ಅಪ್ತೌ—ಎಂಟು, ಕ್ರೋಧಾದ್ಯಾಶ್ಚ—ಗುಣಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹಂಥ ಕ್ರೋಧೇಶಾದಿಗಳು ಕೂಡ, ತತ್ಸಮಾಃ—ಅವರೋವಾದಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು; ವೀರೇಶಃ—ಶತರುದ್ರರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃವಾದ ವೀರೇಶ್ವರನು, ಶ್ರೀಕಂಠಃ—ಗುಣತತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೆಳಗಣ ಭುವನಂಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃವಾದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರನು, ಶತರುದ್ರಾಃ—ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಕರುಗಳಾದ ಶತರುದ್ರರುಗಳು, ಇತಿ—ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟಾದಶಾಭ್ಯಧಿಕಂ—ಹದಿನೆಂಟು ಅಧಿಕವಾದ, ಶತಂ—ನೂರು. ||೧೪||

ಸಕಲರುಗಳೊಳಗೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಮಲವನುಳ್ಳವರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ಪರಿಪಕ್ವಮಲಾನೇತಾನುತ್ಸಾದನಹೇತುಶಕ್ತಿಪಾತೇನ |

ಯೋಜಯತಿ. ರೇತತ್ವೇಸದೀಕ್ಷಯಾಚಾರ್ಯಮೂರ್ತಿಸ್ಥಃ||೧೫||

ಟೀ|| ಸಃ—ಆ ಶಿವನು, ಪರಿಪಕ್ವಮರ್ಲಾ—ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಪಕ್ವವಾದ ಮಲವನುಳ್ಳ, ಏತಾಃ—ಈ ಸಕಲರುಗಳನ್ನು, ಉತ್ಸಾದನಹೇತುಶಕ್ತಿಪಾತೇನ—ಪಾತಂಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅನುಗ್ರಹಶಕ್ತಿಯಸಂಪರ್ಕದಿಂದ, ಆಚಾರ್ಯಮೂರ್ತಿಸ್ಥಃ—ಗುರುಮೂರ್ತಿಯನಧಿಷ್ಠಿಸಿಕೊಂಡಿರ್ಪಾತನಾಗಿ, ದೀಕ್ಷಯಾ—ದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ, ಪರೇತತ್ವೇ—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತನಗೆ ಸರಿಯಾದಪದದಲ್ಲಿ, ಯೋಜಯತಿ—ಕೂಡಿಸುತ್ತಿಹನು. ||೧೫||

ಅಪಕ್ವವಾದ ಮಲಕರ್ಮಗಳುಳ್ಳಂಥ ಆತ್ಮರುಗಳು ಪುರೈಷ್ಯಕದೇಹಯುಕ್ತರಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹರೆಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದನು. ಅದೇನುಕಾರಣ ಬಹರೆಂದರೆ—ಅವರ ಕರ್ಮಫಲಂಗಳನ್ನು ಉಣಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗವಾಗಿ ಶಿವನು ಭುವನಜ ದೇಹಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕೂಡುವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಬದ್ಧಾಂಶ್ಚೈಷಾನಪರಾನ್ವಿನಿಯುಜ್ಞೋಗಭುಕ್ತಯೇಪ್ರಾಂಸಃ |

ತತ್ಕರ್ಮಣಾಮನುಗಮಾದಿತ್ಯೇವಂಕೀರ್ತಿತಾಃ ಪಶವಃ || ೧೬ ||

ಟೀ|| ಬದ್ಧಾ—ಬದ್ಧರಾಗಿರ್ಪ, ಶೇರ್ವಾ—ಉಳಿದವರಾದ, ಅಪರ್ವಾ
 ಪುಂಸಃ—ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುರುಷರುಗಳನ್ನು, ಭೋಗಭುಕ್ತಯೆ—ಭೋಗವನುಣಲೋ
 ಸುಗ, ಶತ್ರುರ್ಮುಣಾಂ—ಅವರುಗಳ ಕರ್ಮಗಳ, ಅನುಗಮಾತ್—ಅನುಸಾರದ
 ದೆಸೆಯಿಂದ, ವಿನಿಯುಜ್ಞೆ—ಕೂಡುತ್ತಿಹನು, ಇತ್ಯೇವಂ—ಈಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ, ಪಶ
 ವಃ—ಪಶುಗಳು, ಕೀರ್ತಿತಾಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ||೧೬||

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಾಶಪದಾರ್ಥಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಪಾಶಾಶ್ಚ ತುರ್ವಿಧಾನ್ಯುಪುಂಸೋಮುಲಕರ್ಮಜಾಮತೌಗ್ರಥಮೌ
 ಮಾಯೇಯತಿರೋಧಾಯಿಕಶಿವಶಕ್ತಿಸಮುದ್ಭವೌಕಾನ್ಯಾ||೧೭||

ಟೀ|| ಪುಂಸಃ—ಪುರುಷಂಗೆ, ಪಾಶಾಃ—ಪಾಶಂಗಳು, ಚತುರ್ವಿಧಾಃ—
 ನಾಲ್ಕುಪ್ರಕಾರವಾಗಿರ್ಪಂಥವು, ಸ್ಯುಃ—ಆಹವು. ಅವಾವುವೆಂದೊಡೆ, ಮುಲಕ
 ರ್ಮಜೌ—ಮುಲಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವುಗಳು, ಪ್ರಥಮೌ—ಅನಾದಿಸಿದ್ಧಗಳೆಂದು,
 ಮತೌ—ಸಂಮತಂಗಳು. ಮಾಯೇಯ ತಿರೋಧಾಯಿಕ ಶಿವಶಕ್ತಿಸಮುದ್ಭವೌಚ
 —ಮಾಯೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಂಥ ಕಲಾದಿಗಳು, ತಿರೋಧಾಯಿಕವಾದ ಶಿವನ
 ಶಕ್ತಿಯೂ, ಅನ್ಯೌ—ಬೇರಾಗಿರ್ಪಂತಹವು. ||೧೭||

ಮೊದಲು ಪಾಶಂಗಳೈದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಈಗ ನಾಲ್ಕು ಪಾಶಂಗಳನ್ನು ಹೇಳು
 ವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದೊಡೆ—ವಿಜ್ಞಾನಾಕಲರವಿಷಯವಾದ ಬಿಂದುವೆಂಬ ಪಾಶ
 ವನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಹನಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ಸಕಲರುಗಳ ವಿಷಯವಾದ ನಾಲ್ಕು ಪಾಶಂ
 ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಹನೆಂಬುದರ್ಥ. ಆ ನಾಲ್ಕು ಪಾಶಂಗಳೊಳಗೆ ಮುಲದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು
 ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಏಕೋದ್ಯುನೈಕಶಕ್ತಿದೃಕ್ಕ್ರಿಯಯೋಶ್ಚಾ ದಕೋಮುಲಃಪುಂಸಃ
 ತುಷಕಂಬುಕವದ್ಜ್ಞೇಯಸ್ತಾಮ್ರಾಶ್ರಿತಕಾಳಿಕಾವದ್ವ್ಯಾ||೧೮||

ಟೀ|| ಮುಲಃ—ಮುಲವು, ಏಕಃ—ಒಂದೆಂದು, ಹಿ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಅನೇಕ
 ಶಕ್ತಿಃ—ಅನೇಕಾತ್ಮರುಗಳನಾವರಿಸುವ ಅನಂತಶಕ್ತಿಗಳನುಳ್ಳಂತಹದು, ಪುಂಸಃ—
 ಪುರುಷನ, ದೃಕ್ಕ್ರಿಯಯೋಃ—ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ, ಛಾದಕಃ—ರೋಧಕವಾಗಿ
 ದ್ವಂತಹದು, ತುಷಕಂಬುಕವತ್—ಹೊಟ್ಟುತವುಡು ಹೇಗೆ ಅಂಕುರೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರ
 ಣವೋಹಾಗೆ ದೇಹೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರ್ಪದೆಂದು, ಜ್ಞೇಯಃ—ಅರಿಯಲ್ಪ
 ಕ್ಕುದು, ತಾಮ್ರಾಶ್ರಿತಕಾಳಿಕಾವದ್ವಾ-ತಾಮ್ರದ ಕಾಳಿಕೆಯು (ಕಿಲುಬು) ಹೇಗೆ ರಸ
 ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ತೊಲಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿಹುದೋ ಹಾಗೆ ಶಿವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತೊಲಗಿಸಲ್ಪಡು
 ತಿಹುದೆಂದು, ಜ್ಞೇಯಃ—ಅರಿಯಲ್ಪಕ್ಕುದು. (ಹೀಗೆಲ್ಲದೆ ಮುಲವು ಅತ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೊ
 ಟ್ಪನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಕಾಳಿಕೆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿರಸಿಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯ
 ಲಾಗದು). ||೧೮||

కర్మక్యూ, మాయేగాల లక్షణవన్ను హేళుత్తిహను:

శ్లో॥ కర్మానాదిప్రోక్తం ధర్మాధర్మాత్మకంవిచిత్రంజ |
మాయాజనన్తురూపా మూలం విత్వస్యనిత్యానా || ౧౯ ||

టీ॥ కర్మ—కర్మవు, ఆనాది—చీజవృక్షదోషాదియల్లి ప్రవాహా
నాదియెందు, ప్రోక్తం—హేళల్పట్టెతు. ధర్మాధర్మాత్మకం—పుణ్యపాప
రూపవాగిర్పంతకదు, విచిత్రంజ—నానాప్రకారవాగిర్పంతకదు. మాయా
జ—మాయేయూ, వన్తురూపా—సత్యరూపవాగిర్పంతకదు; (చే
దాంతిగళు హేళువహాగే మిథ్యా రూపవాగిర్పదల్ల) నిత్వస్య—సనుష్టక
లాదిగళిగ, మూలం—ఁబాదానకారణవాగిర్పదదు. నా—ఆ. మూయే
యి, నిత్యా—శాశ్వతవాగిర్పదదు || ౧౯ ||

ఈ ప్రకారదిందే ముఖ్యవాద పాతక్రయంగళన్ను హేళి, శక్తిగే ఁస
జారదింద పాతక్రవేందు హేళుత్తిహను.

శ్లో॥ పాతానుగ్రాహిత్యా త్పురుషతిరోధాయీకావిభోశ్శక్తిః |
పాతత్వేనాభిహితా కథితాః పాతాశ్చ తుర్విధాస్త్యేమ || ౨౦ ||

టీ॥ పురుషతిరోధాయీకా—పురుషంగే భోగవన్ను శోడువంధు,
విభోశి—పరమేశ్వరన, శక్తిః—శక్తియు, పాతానుగ్రాహిత్యా—పాతం
గళన్ను ఆనుగ్రహింపుదహతనద దేసేయింద, పాతత్వేన—పాతవహతనద్దింద,
ఆభిహితా—హేళల్పట్టెతు. తుర్విధాః—నాల్కు ప్రకారగళాదు, పాతా
స్త్య—పాతంగళాదరూ, ఏవం—ఈ ప్రకారదల్లి, కథితాః—హేళల్పట్టెవు.

ఈ ప్రకారదల్లి సకలరుగళ విషయవాద కారణక్రయవన్ను హేళి,
మాయేయనన్ని మారిద విజ్ఞానాకలర విషయవాద శుద్ధాధ్వరూపవాద
చిందువేంబ పాతవన్ను హేళుత్తిహను.

శ్లో॥ శుద్ధానిశంతతత్త్వా న్యాద్యంతేమస్మరంతి తివతత్త్వం |
శక్తిసదాతివతత్వే ఈశ్వరవిద్యాభ్యు తత్వేజ || ౨౧ ||

టీ॥ శుద్ధాని—శుద్ధగళాగిర్ప, తత్త్వాని—తత్త్వంగళు, పంచ—ఆ
య్యి. తేషు—ఆవరూళగ, తివతత్త్వం—తివతత్త్వవేసిశోంబ చిందువన్ను,
ఆద్యం—ఁబాదానవాగిర్పదెందు, స్మరంతి—హేళుత్తిహరు. ఆదర కా
ర్యవాద తత్త్వంగళావాపువేందోడె; శక్తిసదాతివతత్వే—శక్తితత్త్వ సదాతివ
తత్త్వంగళు, ఈశ్వరవిద్యాభ్యుతత్వేజ—ఈశ్వరతత్త్వ విద్యాతత్త్వంగళు || ౨౧ ||

ఈ ప్రకారదింద శుద్ధతత్వగళన్న లక్ష్మదిందలూ, దేసరిందలూ, దేళి,
ఆ ప్రకారదలి ఆశుద్ధ తత్వంగళన్న దేళుత్తిదను.

శ్లో॥ పుంసోజ్ఞ కర్తృతాథం మాయాతస్తత్వపంచకంభవతి |
కాలో నియతిత తథా కలాజ విద్యాజ రాగజ్జ || ౨౦ ||

టీ॥ పుంసః—బుద్ధతత్వం, జ్ఞకర్తృతాథం—జ్ఞాతృత్వకర్తృత్వసిద్ధి
గోస్థర, మాయాతః—మాయేయ దేసేయింద, తత్వపంచకం—తత్వపంచ
కవు, భవతి—ఆగుత్తిదు. ఆవాపువేందోదే:—కాలః—కాలవు, నియ
తిజ్జ—నియతియూ, తథా - దాగే, కలాజ—కలీయూ, విద్యాజ—విద్యే
యూ, రాగజ్జ—రాగేవూకూడ || ౨౦ ||

శ్లో॥ అవ్యక్తం మాయాతే గుణతత్వం తవనుబుద్ధ్యహంకారా |
జేతేధికర్మేంద్రియతన్మాత్రాణ్యను జ భూతాని || ౨౧ ||

టీ॥ మాయాతః—మాయేయ దేసేయింద, అవ్యక్తం—ప్రకృతితత్వ
వు, భవతి—ఆగుత్తిదు. గుణతత్వం—గుణతత్వవు ఆగుత్తిదు. త
దను—బళిక, ఆ గుణతత్వదింద, బుద్ధ్యహంకారా—బుద్ధితత్వ అహంకారత
త్వంగళూ, జేతః—మనస్తత్వవు, ధికర్మేంద్రియ తన్మాత్రాణి—జ్ఞానేం
ద్రియ కర్మేంద్రియంగళూ తన్మాత్రంగళూ, అనుజ—అనంతరదలి, భూ
తాని—భూతంగళూ, భవతి—ఆగుత్తిదు || ౨౧ ||

శ్లో॥ పురుషస్యభోగదేవతేః ప్రధానతే వింశతిభవేత్క్రమే
యస్మాత్ప్రకృతిగుణానాం నాత్యంతం వచుతేభేదః || ౨౨ ||

ప్రధానతః—ప్రకృతియ దేసేయింద, పురుషస్య—పురుషన, భోగ
దేవతేః—భోగదాథవూగి, క్రమే—మూరు అధికవూద, వింశతిః—
ఇప్పత్తు తత్వవు, భవేత్—అదు. యస్మాత్—ఆవుదానోందు కార
ణదింద, ప్రకృతిగుణానాం—ప్రధానకళూ గుణంగళిగళూ, వస్తుతః—పర
మాథదింద, అత్యంతం—మిగిలూగి, భేదః—భేదవు, న—ఇల్ల || ౨౨ ||

ఈ ప్రకారదలి శుద్ధతత్వంగళన్న ఆశుద్ధతత్వంగళన్న ఊద్దేలిసి, అవ
రూళగే మోదలు ఊద్దేలిసిద తివతత్వకే లక్షణవన్న దేళుత్తిదను.

శ్లో॥ వ్యాపకమేకనిత్యం కారణమఖిలస్యతత్వజాతస్య |
జ్ఞానక్రియాస్వభావం తివతత్వం జగదురాజార్యాః || ౨౩ ||

ಟೀ|| ತಿವತತ್ವಂ—ಶುದ್ಧಾಧ್ಯಕ್ಷೈ ಉಪಾದಾನವಾಗಿರ್ಪ ಬಿಂದುವನ್ನು, ವ್ಯಾಪಕಂ—ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಾದ ನಿವೃತ್ತಾಧ್ಯಕ್ಷಿ ಕಲೆಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರ್ಪಂತಹದೆಂದು, ಏಕಂ—ಒಂದೆಯಾಗಿರ್ಪದೆಂದು, ನಿತ್ಯಂ—ಕೇಡಿಲ್ಲದಿರ್ಪದೆಂದು, ಅಖಿಲಸ್ಯ—ಸಮಸ್ತವಾದ, ತತ್ವಜಾತಸ್ಯ—ಶುದ್ಧತತ್ವಸಮೂಹಕ್ಕೆ, ಕಾರಣಂ—ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿರ್ಪದೆಂದು, ಆಚಾರ್ಯಾಃ—ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು, ಜಗದುಃ—ಹೇಳಿದರು || ೨೫ ||

ಈ ತಿವತತ್ವವು ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಉಪಲಕ್ಷಣವಾದುದರಿಂದ ವರ್ಣ ಪದ ಮಂತ್ರ ಕಲಾ ತತ್ವ ಭುವನವೆಂಬ ಷಡಧ್ಯಕ್ಷೈ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವೆಂಬುದರ್ಥ.

ಶ್ಲೋ|| ಅಸ್ತಿ ನಿವಿಲೀಯ ನಿಖಿಲಾ ಇಚ್ಛಾ ದ್ಯಾಶ್ಚಕ್ತಯಸ್ಸೈಕಂಕೃತ್ಯಂ |

ಕುರ್ವಂತಿ ತೇನ ತದಿದಂ ಸರ್ವಾನುಗ್ರಾಹಕಂ ಪ್ರಾಹುಃ || ೨೬ ||

ಟೀ|| ನಿಖಿಲಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ, ಇಚ್ಛಾ ದ್ಯಾಃ—ಇಚ್ಛಾ ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬಂಥ, ಶಕ್ತಯಃ—ಪರತೀವನ ಶಕ್ತಿಗಳು, ಅಸ್ತಿ—ಈ ಉಪಾದಾನರೂಪವಾದ ತಿವತತ್ವದಲ್ಲಿ, ನಿಲೀಯ—ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿದ್ದು, ಸ್ವಕಂ—ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರ್ಪ, ಕೃತ್ಯಂ—ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಕಡೆಯಾಗಿರ್ಪ ಪಂಚಕೃತ್ಯವನ್ನು, ಕುರ್ವಂತಿ—ಮಾಡುತ್ತಿಹವು. ತೇನ—ಆದುಕಾರಣದಿಂದ, ತದಿದಂ—ಆ ಈ ತಿವತತ್ವವನ್ನು, ಸರ್ವಾನುಗ್ರಾಹಕಂ—ಸಮಸ್ತಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಾಹಕವಾಗಿರ್ಪದೆಂದು ಪ್ರಾಹುಃ—ಹೇಳುತ್ತಿಹರು || ೨೬ ||

ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ತಿವತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅದರ ಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಜಿದಜಿದನುಗ್ರಹಹೇತೋರಸ್ಯ ಸಿಸೃಕ್ಷೋರೈ ಆದ್ಯುಉನ್ಮೇಷಃ |

ತಜ್ಜ ಕಿ ತತ್ವಮುಭಿಹಿತ ಮವಿಭಾಗಾಪನ್ನ ಮಸ್ಯೈವ || ೨೭ ||

ಟೀ|| ಸಿಸೃಕ್ಷೋಃ—ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳಂಥ ಪರಮೇಶ್ವರನ, ಜಿದಜಿದನುಗ್ರಹಹೇತೋಃ—ಚಿತ್ತು ಆಚಿತ್ತುಗಳ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿರ್ಪ, ಆಸ್ಯ—ಈ ತಿವತತ್ವದ, ಯಃ—ಆವುದಾನೊಂದು, ಆದ್ಯಃ—ಮೊದಲಾಗಿರ್ಪ, ಉನ್ಮೇಷಃ—ಶಾಂತ್ಯಾದಿ ಭುವನರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮವುಂಟೋ, ತತಃ—ಅದು, ಶಕ್ತಿತತ್ವಂ—ಶಕ್ತಿತತ್ವವೆಂದು, ಅಭಿಹಿತಂ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವಿಭಾಗಾಪನ್ನಂ—ನಿರವಯವವಾದ ರೂಪವು, ಅಸ್ಯೈವ—ಈ ಪರಮಕಾರಣವಾದ ಬಿಂದುವಿಗೆ|| ೨೭ ||

ಆ ಬಿಂದು, ಮೂಲಕಾರಣವೆಂದುದರಿಂದ ನಿರವಯವವಾಗಿರ್ಪಂತಹದು. ಅದರ ಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳು ಭುವನಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಗಳಾದುದರಿಂದ ಸಾಕಾರಂಗಳೆಂಬುದರ್ಥ.

ಶ್ಲೋ|| ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಖ್ಯಾತಕ್ಕೋ ರಸಕರ್ಷಣೀತ್ವಪ್ರಯೋಗ ರಭಾ
[ವೇನ |

ಯಃ ಪ್ರಸರಸ್ತಂ ಪ್ರಾಹು ಸ್ವದಾಶಿವಾಖ್ಯಂ ಬುಧಾಸ್ತತ್ವಂ || ೨೮ ||

ಟೀ|| ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಖ್ಯಾತಕ್ಕೋ—ಸೃಜಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳಂಥ ಪರಮೇ
ಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳ, ಅಪಕರ್ಷಣೀತ್ವಪ್ರಯೋಗ—ಕುಂದುಹೆಚ್ಚುಗಳ,
ಅಭಾವೇನ—ಇಲ್ಲದೆ ಇಹುದೆಂದ, ಯಃ—ಆವುದಾನೊಂದು, ಪ್ರಸರಃ—ಬಿಂದು
ವಿನ ಎರಡನೆಯ ಪರಿಣಾಮವುಂಟೋ, ತಂ—ಅದನ್ನು, ಸದಾಶಿವಾಖ್ಯಂ—ಸದಾ
ಶಿವನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನುಳ್ಳಂಥ, ತತ್ವಂ—ತತ್ವವೆಂದು, ಬುಧಾಃ—ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಪ್ರಾಹುಃ
—ಹೇಳುತ್ತಿಹರು. || ೨೮ ||

ಶ್ಲೋ|| ನೃಗ್ಭವತಿಯತ್ರಶಕ್ತಿಜ್ಞಾನಾಖ್ಯೋದ್ರಿಕ್ತತಾಃ ಕ್ರಿಯಾಭಿಜತೇ
ಈಶ್ವರತತ್ವಂ ತದಿಹ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಕರ್ತೃಸದಾ || ೨೯ ||

ಟೀ|| ಯತ್ರ—ಆವುದಾನೊಂದು ಬಿಂದುವಿನ ಮೂರನೆಯ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ
ಜ್ಞಾನಾಖ್ಯಾ—ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳಂಥ, ಶಕ್ತಿಃ—ಶಿವನಶಕ್ತಿಯು, ನೃಗ್ಭವತಿ—
ಅಲ್ಪವಾಗುತ್ತಿಹುದು. ಕ್ರಿಯಾ—ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು, ಉದ್ರಿಕ್ತತಾಂ—ಮಿಗಿಲಹ
ತನವನ್ನು, ಭಜತೇ—ಎಯ್ದುತ್ತಿಹುದು. ತತಃ—ಅದು, ಇಹ—ಇಲ್ಲಿ, ಈಶ್ವರತ
ತ್ವಂ—ಈಶ್ವರತತ್ವವೆಂದು, ಪ್ರೋಕ್ತಂ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸದಾ—ಆವಾಗಳೂ,
ಸರ್ವಾರ್ಥಕರ್ತೃ—ಸರ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವಾಗಿರ್ಪುದು. || ೨೯ ||

ಈ ಈಶ್ವರತತ್ವವು ಸರ್ವಾರ್ಥಕರ್ತೃವೆಂಬುದು ಉಪಚಾರವಾದಕಾರಣ, ಈ
ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕರ್ತೃಗಳಾದ ಅನಂತೇಶ್ವರಾದಿಗಳಿದ್ದು, ಅಶುದ್ಧಮಾಯೆಯನ್ನು ಕ್ಷೇ
ರಿಸಿ, ಸರ್ವಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೆಂಬುದರ್ಥ.

ಶ್ಲೋ|| ನೃಗ್ಭವತಿಕರ್ತೃಶಕ್ತಿಜ್ಞಾನಾಖ್ಯೋದ್ರೇಕ ಮಶ್ನುತೇಯತ್ರ |
ತತ್ತತ್ವಂ ವಿದ್ಯಾಖ್ಯಂ ಪ್ರಕಾಶಕಂ ಜ್ಞಾನರೂಪತ್ವಾತ್ || ೩೦ ||

ಟೀ|| ಯತ್ರ—ಆವುದಾನೊಂದು ಬಿಂದುವಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ
ಕರ್ತೃಶಕ್ತಿಃ—ಶಿವನ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು, ನೃಗ್ಭವತಿ—ಅಲ್ಪವಾಗುತ್ತಿಹುದೋ,
ಜ್ಞಾನಾಖ್ಯಾ—ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯು, ಉದ್ರೇಕಂ—ಹೆಚ್ಚುಗಯನ್ನು, ಅಶ್ನುತೇ—ಎಯ್ದ
ತ್ತಿಹುದೋ, ತತಃ—ಅದು, ವಿದ್ಯಾಖ್ಯಂ—ವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನುಳ್ಳ, ತತ್ವಂ—
ತತ್ವವು, ಜ್ಞಾನರೂಪತ್ವಾತ್—ಜ್ಞಾನರೂಪವಹತನದ ದೇಸೆಯಿಂದ, ಪ್ರಕಾಶಕಂ—
ಅರುಹಿಸುವಂತಹದು, || ೩೦ ||

ಈ ವಿದ್ಯಾತತ್ವವು ಪ್ರಕಾಶಕವೆಂಬುದು ಉಪಚಾರಿಕವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿ, ಈ ವಿದ್ಯಾತತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೋಧಕವಾಗಿರ್ಪಂಥ ಸಪ್ತಕೋಟಿ ಮಹಾ ಮಂತ್ರಂಗಳೂ ಕಾಮಿಕಾದಿ ವಾತುಲಾಂತವಾದ ಆಗಮಂಗಳೂ ಇಹವೆಂಬುದರ್ಥ.

ಈ ತತ್ವಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕುಂದೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕರ್ತೃವಿನ ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕುಂದಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾದ ಕಾರಣ, ಉಪಚಾರವೆಂಬುದರ್ಥ. ಈ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾದ ಶಿವತತ್ವವು ಶಕ್ತ್ಯಾದಿತತ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು ಹಾಲು ಮೊಸರಾದ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಕೆಟ್ಟು ಕಾರ್ಯರೂಪವಹುದಲ್ಲ; ಶುಷ್ಕದೊಳಗೆ ಹುಳುಗಳು ಹುಟ್ಟುವ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಕೆಡದೆ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿ ತತ್ವರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಬುದು. ಅಶುದ್ಧಮಾಯೆಯ ಕಲಾದಿ ತತ್ವರೂಪವಾದ ಪರಿಣಾಮವು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಬುದು.

ಈ ತತ್ವಂಗಳಲ್ಲಿಹ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ನಾದೋಬಿಂದುಸ್ಸಕಲಸ್ಸಾದಾಖ್ಯಂ ತತ್ವಮಾಶ್ರಿತೌ ಕಥಿತೌ |

ವಿದ್ಯೇಶಾಃ ಪುನರೀಶೆ ಮಂತ್ರಾ ವಿದ್ಯಾಶ್ಚ ವಿದ್ಯಾಖ್ಯೆ || ೩೦ ||

ಟೀ|| ಸಕಲಃ—ಸ್ಥೂಲವಾಗಿರ್ಪಂಥ, ನಾದಃ—ನಾದವೂ, ಬಿಂದುಃ—ಬಿಂದುವೂ, ಸಾದಾಖ್ಯಂ ತತ್ವಂ—ಸದಾಶಿವತತ್ವವನ್ನು, ಆಶ್ರಿತೌ—ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥವೆಂದು, ಕಥಿತೌ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ವಿದ್ಯೇಶಾಃ ಪುನಃ—ಅನಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿವೋತ್ತಮ ಏಕನೇತ್ರ ಏಕರುದ್ರ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಿಖಂಡಿಗಳೆಂಬ ವಿದ್ಯೇಶ್ವರರುಗಳು, ಈಶೆ—ಈಶ್ವರ ತತ್ವದಲ್ಲಿ, ಇಹವು. ಮಂತ್ರಾಃ—ಸಪ್ತಕೋಟಿ ಮಂತ್ರಂಗಳೂ, ವಿದ್ಯಾಶ್ಚ—ಕಾಮಿಕಮೊದಲು ವಾತುಲಕಡೆಯಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಆಗಮಗಳೂ ಕೂಡ, ವಿದ್ಯಾಖ್ಯೆ—ವಿದ್ಯಾತತ್ವದಲ್ಲಿ, ಇಹವು || ೩೧ ||

ಪರಶಿವಂಗೆ ಸದಾಶಿವಾದಿ ಭೇದವು ಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿಹುದು. ಆ ಭೇದವು ಪರಮಾರ್ಥವೋ? ಉಪಚಾರವೋ? ಎಂದು ಸಂದೇಹವಾಗಲಾಗಿ, ಉಪಚಾರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ತತ್ವಂವಸ್ತು ತ ಏಕಂ ಶಿವಸಂಜ್ಞಂ ಚಿತ್ರಶಕ್ತಿ ಶತಶಚಿತಂ |

ಶಕ್ತಿ ವ್ಯಾಪೃತಿಭೇದಾತ್ತಸ್ಯೈತ ಕಲ್ಪಿತಾಭೇದಾಃ || ೩೨ ||

ಟೀ|| ಶಿವಸಂಜ್ಞಂ—ಪರಶಿವನೆಂಬ ಹೆಸರನುಳ್ಳ, ತತ್ವಂ—ಅಧಿಷ್ಠಾತ್ವರೂಪವಾದ ತತ್ವವು, ವಸ್ತುತಃ—ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದ, ಏಕಂ—ಒಂದೆಯಾಗಿರ್ಪುದು. (ಆದೇಕೆಂದೊಡೆ—ಜೀತನನಿಗೆ ಇಡದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾರೂಪತ್ವವು ಸಂಭವಿಸದಾ

ದಕಾರಣವಾಗಿ.) ಚಿತ್ರಶಕ್ತಿ ಶತಖಚಿತಂ—ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾದ
ವಾಮಾದಿಭೇದವುಳ್ಳ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಸಮವೇತವಾಗಿರ್ಪಂತಹುದು. ತಸ್ಯ—ಆ
ಪರಶಿವತತ್ವಕ್ಕೆ, ಶಕ್ತಿವ್ಯಾಪೃತಿಭೇದಾತ್—ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿ
ಯ ಜ್ಞೇಯ ಕರ್ಮವ್ಯವೇಂಬ, ವ್ಯಾಪಾರಭೇದದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಏತೇಭೇದಾಃ—ಈ
ಸದಾಶಿವಾದಿ ಭೇದಂಗಳು, ಕಲ್ಪಿತಾಃ—ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂಥವು || ೩೨ ||

ಆ ಪರಶಿವನು ಏನು ಕಾರಣವಾಗಿ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಸದಾಶಿವಾದಿ ರೂಪಗ
ಳನ್ನು ಎಯ್ದುವನೆಂದೊಡೆ, ಆತ್ಮರ ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಚಿದಚಿದನುಗ್ರಹಹೇತೋ ರೂಪಾಣ್ಯೇತಾನಿಸಪ್ರಭುಃಕೃತ್ವಾ |
ಕುರುತೆ ಚಿತಾಮನುಗ್ರಹ ಮನಾದಿಮಲರುದ್ಧ ಶಕ್ತೀನಾಂ || ೩೩ ||

ಟೀ|| ಸ ಪ್ರಭುಃ—ಆ ಮಹೇಶ್ವರನು, ಚಿದಚಿದನುಗ್ರಹಹೇತೋಃ—ಚಿತ್ತು
ಗಳ ಅಚಿತ್ತುಗಳ ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ, ಏತಾನಿರೂಪಾಣಿ—ಈ ಸದಾಶಿವ ವೊ
ದಲಾದ ಆಕಾರಗಳನ್ನು, ಕೃತ್ವಾ—ಮಾಡಿ, ಅನಾದಿಮಲರುದ್ಧ ಶಕ್ತೀನಾಂ—ಅನಾ
ದಿಯಾದ ಮಲದಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳಂಥ, ಚಿತಾಂ—ಅತ್ಮರುಗಳಿಗೆ,
ಅನುಗ್ರಹಂ—ವೋಕ್ಷರೂಪವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು, ಕುರುತೆ—ಮಾಡುತ್ತಿಹನು |
ಚಿದಚಿದ್ವಿಷಯವಾದ ಅನುಗ್ರಹಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಭುಕ್ತಿಂ ಮುಕ್ತಿ ಮುಣೂನಾಂ ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರೇ ಸಮರ್ಥತಾದಾನಂ |
ಜಡವರ್ಗಸ್ಯ ವಿಧತ್ತೇ ಸವ್ಯಾನುಗ್ರಾಹಕತ್ವಂಭುಃ || ೩೪ ||

ಟೀ|| ಸಂಪ್ಪಾನುಗ್ರಾಹಕಃ—ಸಮಸ್ತಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಾಹಕನಾಗಿರ್ಪ, ಶಂಭುಃ—
ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಅಣೂನಾಂ—ಅತ್ಮರುಗಳಿಗೆ, ಭುಕ್ತಿಂ—ಭೋಗವನ್ನೂ, ಮು
ಕ್ತಿಂ—ವೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ವಿಧತ್ತೆ—ಮಾಡುತ್ತಿಹನು. ಜಡವರ್ಗಸ್ಯ—ಜಡಸಮೂ
ಹಕ್ಕೆ, ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರೇ—ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ, ಸಮರ್ಥತಾದಾನಂ—ಸಾಮರ್ಥ್ಯೋತ್ಪಾ
ದನವನ್ನು, ವಿಧತ್ತೆ—ಮಾಡುತ್ತಿಹನು || ೩೪ ||

ಆ ಭೋಗವೋಕ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ ವೋಕ್ಷವು ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದಕಾರ
ಣ, ಅದು ಅನುಗ್ರಹವಾಗಲಿ; ಸುಖದುಃಖರೂಪವಾದ ಭೋಗವು ಹೇಗೆ ಅನು
ಗ್ರಹವಾದೀತೆಂದೊಡೆ, ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಚಿದಚಿದನುಗ್ರಹಸ್ತ್ವಯಂಕಿಲಯೋ ವೋಕ್ಷತ್ರಿವ ಸಮಾನತಾ
ರೂಪಃ |

ಸೋನಾದಿತ್ವತ್ಕರ್ಮಣ ಇಹಭೋಗಮೃತೇನಯಾತಿ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ||

ಟೀ|| ತಿವಮಾನತಾರೂಪಃ—ತಿವನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯರೂಪವಾಗಿರ್ಪ, ಯಃ—
ಆವೃದಾನೊಂದು, ಮೋಕ್ಷಃ—ಮೋಕ್ಷವುಂಟೋ, ಅಯಂ—ಇದು, ಚಿದಚಿದನು
ಗ್ರಹಾಕಿಲ—ಆತ್ಮರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಸಃ—ಆ ಮೋಕ್ಷವು,
ಇಹ—ಇಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮಣಃ ಅನಾದಿತ್ವಾತ್—ಕರ್ಮವು ಅನಾದಿಯಾಗಿಹತನದ ದೆಸೆಯಿಂದ,
ಭೋಗಮೃತೇ—ಭೋಗವಿಲ್ಲದೆ, ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ—ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ನಯಾತಿ—ಎ
ಯ್ದುವುದಿಲ್ಲ.

|| ೩೫ ||

ಇದುಕಾರಣ, ಪಾಶಂಗಳ ತೊಲಗಿಸಿ, ಸಮಸ್ತಪದಾರ್ಥಂಗಳ ಜ್ಞಾನಕ್ರ
ಯಾರೂಪವಾದ ತಿವತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಮೋಕ್ಷವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹ
ವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು. “ನಾಭುಕ್ತಂಕ್ಷೀಯತೇಕರ್ಮಕಲ್ಪಕೋಟಿ ಶತ್ವರಪಿ” ಎಂಬ
ನ್ಯಾಯದಿಂದ, ಭೋಗವು ಕರ್ಮಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ, ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋ
ಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಕಾರಣ, ಇದೂ ಅನುಗ್ರಹವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಶ್ಲೋ|| ತೇನವಿಭುಸ್ತ ದ್ಭುಕ್ತೈಃ ಕುರುತೇತನುಕರಣಭುವನನಿಷ್ಪತ್ತಿಂ |

ಟೀ|| ತೇನ—ಆವೃದಾನೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಕರ್ಮವುಂಟಲ್ಲದೆ ಹಿಂಗದೋ
ಆದರಿಂದ, ವಿಭುಃ—ಪರಮೇಶ್ವರನು, ತದ್ಭುಕ್ತೈಃ—ಆ ಕರ್ಮದ ಭೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ,
ತನುಕರಣಭುವನನಿಷ್ಪತ್ತಿಂ—ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಭುವನಜದೇಹಂಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು
ನ್ನು, ಕುರುತೇ—ಮಾಡುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಕರ್ಮವಿನಾನಕಾರ್ಯಂ ನತಥೋಪಾದಾನಕರಣಾಭ್ಯಾಂ |

ಶಕ್ತಯಇಹಾಸ್ಯಕರಣಂವನೋಪಾದಾನಮಿಪ್ಯತೇಸೂಕ್ತ್ಯಾ ||

ಟೀ|| ಕರ್ಮವಿನಾ—ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲದೆ, ಕಾರ್ಯಂ ನ—ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಥಾ—
ಹಾಗೆ, ಉಪಾದಾನಕರಣಾಭ್ಯಾಂ—ಉಪಾದಾನಕರಣಂಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಕಾರ್ಯಂ ನ—ಕಾ
ರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದುಕಾರಣ, ಇಹ—ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಯ—ಈ ತಿವನಿಗೆ, ಶಕ್ತಯಃ—
ಶಕ್ತಿಗಳು, ಕರಣಂ—ಕರಣವು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ—ಅಮೂರ್ತವಾಗಿರ್ಪ, ಮಾಯಾ—
ಮಾಯೆಯು, ಉಪಾದಾನಂ—ಉಪಾದಾನವಾಗಿ, ಇಷ್ಯತೇ—ಇಚ್ಛಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿ
ಹುದು

|| ೩೬ ||

ಆ ಮಾಯೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಏಕಾ ನಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಪಿ ನ್ಯನಾದಿನಿಧನಾ ಶಿವಾ ಶಕ್ತಾ |

ಸಾಧಾರಣೇನರಾಣಾಂಕಾರಣಮಪಿಚ್ಛೇಯಮಖಿಲಭುವನಾನಾಂ ||

ನಿಖಿಲಜನಕರ್ಮಪ್ರಜಿತಾಸ್ವಭಾವತೋಮೋಹಸಂಜನನೀ || ೩೭ ||

ಟೀ|| ಏಕಾ—ಒಂದೆಯಾಗಿರ್ಪ ಆ ಮಾಯೆಯು, ನಿತ್ಯಾ—ಕೇಡಿಲ್ಲದೆ ಇ
ರ್ಪದು, ವ್ಯಾಪಿನೀ—ತನ್ನ ಕಲಾದಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರ್ಪದು, ಅನಾದಿನಿಧ

ನಾ—ತನಗೆ ಮೊದಲೂ ಕೇಡೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರ್ಪುದು, ಶಿವಾಶಕ್ತ—ಶಿವನಲ್ಲಿ ಸಮ
ವೇತವಲ್ಲದಿರ್ಪುದು (ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣದಿಂದ ಬಿಂದುವಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ
ಪರಿಗ್ರಹಶಕ್ತಿಯಾಗಿಹುದರಿಂದ ಶಿವನೊಡನೆ ಬೆರಸಿಹುದಲ್ಲವೆಂಬುದರ್ಥ) ನರಾಣಾಂ
—ಪುರುಷರುಗಳಿಗೆ, ಇಚ್ಛಾಂ—ಈ ಮಾಯೆಯು, ಸಾಧಾರಣೀ—ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ
ರ್ಪುದು. ಅಖಿಲಭುವನಾನಾಂ—ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಂಗಳಿಗೆ, ಕಾರಣಂ—ಕಾರಣ
ವಾಗಿರ್ಪುದು. ಅಪಿಚ—ಮತ್ತೆಯೂ, ನಿಖಿಲಜನಕರ್ಮಖಚಿತಾ—ಸಮಸ್ತ ಜನ
ರುಗಳ ಕರ್ಮಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿರ್ಪುದು, (ಅದು ಹೇಗೆಂದೊಡೆ—ಕರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರಂ
ಳು ಬುದ್ಧಿಯ ಗುಣಂಗಳಾದಕಾರಣ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಹವು. ಆ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರಳಯದ
ಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗುವುದಾದಕಾರಣ, ಕರ್ಮಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಹುದೆಂಬುದರ್ಥ)
ಸ್ವಭಾವತಃ—ಸ್ವಭಾವದಿಂದ, ಮೋಹಸಂಜನನೀ—ಮೋಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ
ಹದು. (ಅದು ಹೇಗೆಂದೊಡೆ—ಅನಿತ್ಯ ಅಶುಚಿ ದುಃಖ ಅನಾತ್ಮಗಳಾದ ದೇ
ಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಶುಚಿಯೆಂಬ ಸುಖಿಯೆಂಬ ಆತ್ಮನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನು
ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಾದಕಾರಣ ಮೋಹಕೆಯೆಂಬುದರ್ಥ) || ೩೪ ||

ಈ ಅಶುದ್ಧಮಾಯೆಯಿಂದ ತತ್ವಂಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಹೇಳು
ತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಕರ್ಮಾಣ್ಯವೇಕ್ಷ್ಯ ಶಂಭುರ್ಮಯಾಂವಿಕೋಭ್ಯಶಕ್ತಿಭಿಸ್ಸಾಂವಿಃ
ಪ್ರತಿಪುರುಷಂಭೋಗಾರ್ಥಂ ವಪೂಂಷಿಕರಣಾನಿಕಾಧತ್ತೆ || ೩೫ ||

ಟೀ|| ಶಂಭುಃ—ಶಿವನು, ಕರ್ಮಾಣಿ—ಆತ್ಮರ ಕರ್ಮಂಗಳನ್ನು, ಅವೇಕ್ಷ್ಯ—
ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷವಾಗಿರ್ಪವನ್ನು ನೋಡಿ, ಸ್ವಾಂಭಿಃ—ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅಧಿ
ಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಶಕ್ತಿಭಿಃ—ಅನಂತೇಶ್ವರನ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ, ಮಾಯಾಂ—ಮಾಯೆಯ
ನ್ನು, ವಿಕೋಭ್ಯ—ತತ್ವಂಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪ್ರತಿ
ಪುರುಷಂ—ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು, ಭೋಗಾರ್ಥಂ—ಅನುಭವಿಸುವ
ದಕ್ಕಾಗಿ, ವಪೂಂಷಿ—ಸೂಲಶರೀರಗಳನ್ನು, ಕರಣಾನಿಚ—ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳನ್ನು
ಕೂಡ, ಅಧತ್ತೆ—ಮಾಡುತ್ತಿಹನು || ೩೬ ||

ಮಾಯೆಯಿಂದ ತತ್ವಂಗಳು ಸ್ಥೂಲರೂಪಂಗಳಾಗಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಂಗಳಾ
ಗಿಯೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುವು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲರೂಪಂಗಳು ಭುವನಂ
ಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಂಗಳಾಗಿಹವು. ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಂಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರರೂಪವಾಗಿಹ
ವು. ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರರೂಪವಾದ ಕಾಲ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಂಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ
ಅವರ ಕಾರ್ಯಂಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ನಾನಾವಿಧ ಶಕ್ತಿ ಮಯಿಸಾಜನಯತಿಕಾಲತತ್ವಮೇವಾದಾ |
ಭಾವಿಭವೇದ್ಭೂತಮಿದಂಕಲಯತಿ ಜಗದೇಷಕಾಲೋತಃ || ೩೭ ||

ಬೇ|| ನಾನಾವಿಧ ಶಕ್ತಿಮಯಿ—ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಶಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರ್ಪ, ಸಾ—ಆ ಮಾಯೆಯು, ಆದಾ—ಮೊದಲಲ್ಲಿ, ಕಾಲತತ್ತ್ವಮೇವ—ಕಾಲತತ್ತ್ವವನ್ನೇ, ಜನಯತಿ—ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿಹುದು. ಇದಂ—ಈ ಕಾಲತತ್ತ್ವವು, ಭಾವಿ—ಆಗಲುಳ್ಳಂತಹದು, ಭವೇತ್—ಆಗುತ್ತಿಹುದು. ಭೂತಂ—ಆದಂತಹದು, ಎಂದು ಮೂರು ರೂಪವಾಗಿರ್ಪುದು. ಏಷಃ—ಈ ಕಾಲವು, ಜಗತ್—ಲೋಕವನ್ನು, ಕಲಯತಿ—ಎಣಿಸುತ್ತಿಹುದು. ಅತಃ—ಇದುದಕಾರಣ, ಕಾಲಃ—ಕಾಲವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. || ೪೦ ||

ಶ್ಲೋ|| ನಿಯತಿನಿಯಮನರೂಪಾ ಮಾಯಾತಸ್ಸಾಪ್ಯನಂತರಂ ಭವತಿ |
ನಿಯಮಯತಿಯೇನನಿಖಿಲಂತೇನೇಯಂ ನಿಯತಿಸ್ತುಕ್ತಾ || ೪೧ ||

ಬೇ|| ನಿಯತಿಃ—ನಿಯತಿಯೆಂಬುದು, ನಿಯಮನರೂಪಾ—ನಿಯಮಿಸುವ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರ್ಪುದು, ಸಾ—ಆ ನಿಯತಿಯು, ಮಾಯಾತಃ—ಮಾಯೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಅನಂತರಂ—ಕಾಲತತ್ತ್ವದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಭವತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹುದು. ಯೇನ—ಆವುದಾನೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ, ಇಯಂ—ಈ ನಿಯತಿಯು, ನಿಖಿಲಂ—ಸಮಸ್ತವನ್ನು, ನಿಯಮಯತಿ—ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿಹುದೋ, ತೇನ—ಅದುದಕಾರಣದಿಂದ ನಿಯತಿಸಿರಿತಿ—ನಿಯತಿಯೆಂದು, ಉಕ್ತಾ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. || ೪೧ ||

ಶ್ಲೋ|| ಮಾಯಾತಸ್ತದನುಕಲಾ ಮಲಂ ನೃಣಾಮೇಕತಸ್ತು ಕಲಯಿತ್ವಾ |
ವ್ಯಂಜಯತಿ ಕರ್ತೃಶಕ್ತಿಂ ಕಲೇತಿ ತೇನೇಹ ಕಥಿತೇಯಂ || ೪೨ ||

ಬೇ|| ಮಾಯಾತಃ—ಮಾಯೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ, ತದನು—ಆ ನಿಯತತತ್ತ್ವದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಕಲಾ—ಕಲೆಯು, ಭವತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹುದು. ನೃಣಾಂ—ಪುರುಷರುಗಳ, ಮಲಂ—ಮಲವನ್ನು, ಏಕತಸ್ತು—ಒಪ್ಪಟ್ಟ, ಕಲಯಿತ್ವಾ—ತೊಲಗಿಸಿ, ಕರ್ತೃಶಕ್ತಿಂ—ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ವ್ಯಂಜಯತಿ—ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿಹುದು. ತೇನ—ಆ ಮಲವನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವುದರಿಂದ, ಇಹ—ಇಲ್ಲಿ, ಇಯಂ—ಇದು, ಕಲೇತಿ—ಕಲೆಯೆಂದು, ಕಥಿತಾ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು || ೪೨ ||

ಶ್ಲೋ|| ಕಾಲೇನನಿಯತ್ಯಾಪ್ಯುಪಸರ್ಜನತಾ ಮುಪೇತಯಾಸತತಂ |
ವಿದಧಾತಿವ್ಯಾಪಾರಂ ನಿಜಮೇಷಾಹ್ಯವನಿಸರ್ಯಂತಂ || ೪೩ ||

ಬೇ|| ಏಷಾ—ಈ ಕಲೆಯು, ಉಪಸರ್ಜನತಾಂ—ಅಮುಖ್ಯತ್ವವನ್ನು, ಉಪೇತಯಾ—ಹೊಂದಿದಂಥ, ನಿಯತ್ಯಾಚ್ಛೇ—ನಿಯತಿಯೊಡನೆಯೂ, ಕಾಲೇನಾಪಿ—ಕಾಲದೊಡನೆಯೂ, ಕೂಡಿ, ನಿಜಂ—ತನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರ್ಪ, ಅವನಿಸರ್ಯಂತಂ—

ಪೃಥ್ವೀತತ್ವಕಡೆಯಾಗಿರ್ಪ, ವ್ಯಾಪಾರಂ—ಪುರುಷನ ಭೋಗರೂಪವಾದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು, ಸತತಂ—ಆವಾಗಲೂ, ವಿದಧಾತಿ—ಮಾಡುತ್ತಿಹುದು. || ೪೩ ||

ಕಲೆಯು ಭೋಕ್ತೃವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದರಿಂದ ಅಂತರಂಗವಾದ ಕಾರಣ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರ್ಪುದು; ಕಾಲನಿಯತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯಾನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬಹಿರಂಗಗಳಾದ ಕಾರಣ ಅಮುಖ್ಯಂಗಳೆಂಬುದರ್ಥ.

ಶ್ಲೋ|| ಉದ್ಬುದ್ಧಕರ್ತೃಶಕ್ತೇಃ ಪುನೋವಿಪಯಪ್ರದರ್ಶನನಿಮಿತ್ತಂ |
ವಿದ್ಯಾತತ್ವಂಸೂತೇ ಪ್ರಕಾಶರೂಪಂ ಕಲೈವೇವಾ || || ೪೪ ||

ಟೀ|| ಉದ್ಬುದ್ಧಕರ್ತೃಶಕ್ತೇಃ—ಕಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಲ್ಲಂಥ, ಪುನಃ—ಪುರುಷಂಗೆ, ವಿಷಯಪ್ರದರ್ಶನ ನಿಮಿತ್ತಂ—ವಿಷಯಂಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ, ಏವಾಕಲೈವ—ಈ ಕಲಾತತ್ವವೇ, ಪ್ರಕಾಶರೂಪಂ—ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿರ್ಪ, ವಿದ್ಯಾತತ್ವಂ—ವಿದ್ಯಾತತ್ವವನ್ನು, ಸೂತೇ—ಹಡೆಯುತ್ತಿಹುದು. || ೪೪ ||

ಶ್ಲೋ|| ಆವರಣಂಭಿತ್ವೈವಾಜ್ಞಾನಾಖ್ಯಾಯಾ ಸ್ವಕರ್ಮಣಾಶಕ್ತೇಃ |
ದರ್ಶಯತಿವಿಪಯಜಾತಂ ಕರಣಂನೇಹಾತ್ಮನಃಪರಮಂ || ೪೫ ||

ಟೀ|| ಏವಾ—ಈ ವಿದ್ಯೆಯು, ಜ್ಞಾನಾಖ್ಯಾಯಾಶಕ್ತೇಃ—ಆತ್ಮನ ಕ್ರಿಯಾ ರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿಯ, ಆವರಣಂ—ವಿಷಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಯಿದೆಂಬೀ ಮರೆಯನ್ನು, ಸ್ವಕರ್ಮಣಾ—ತನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ, ಭಿತ್ವಾ—ತೊಲಗಿಸಿ, ವಿಷಯಜಾತಂ—ವಿಷಯಂಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು, ದರ್ಶಯತಿ—ತೋರಿಸುತ್ತಿಹುದು. ಇದು ಕಾರಣವಾಗಿ, ಸಾ—ಆ ವಿದ್ಯೆಯು, ಇಹ—ಈ ಭೋಗರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮನಃ—ಪುರುಷಂಗೆ, ಪರಮಂ—ಅಂತರಂಗವಾಗಿರ್ಪ, ಕರಣಂ—ಕರಣವು ||

ಆತ್ಮನ ಶಕ್ತಿಯು ಅನಾದಿಯಿಂದಲೂ ಮಲದಿಂದ ತಡೆದಿರ್ಪುದಾದ ಕಾರಣ, ಕಲೆಯಿಂದ ಮಲನಿವೃತ್ತಿಯಾದರೂ, ವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಕರಣವಿಲ್ಲದೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾರದಾದ ಕಾರಣ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕರಣವೆಂಬುದರ್ಥ.

ಈ ವಿದ್ಯೆಯು ಮುಖ್ಯಕರಣವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಬುದ್ಧಿರ್ಯದಾಸ್ಯಭೋಗ್ಯಾ ಸುಖಾದಿರೂಪಾತದಾಭವೇತ್ಕರಣಂ |
ವಿದ್ಯೇಯಂ ಕರಣಂಸ್ಯಾದ್ವಿಪಯಗ್ರಹಣೇಪುನರ್ಬುದ್ಧಿಃ || ೪೬ ||

ಟೀ|| ಅಸ್ಯ—ಈ ಪುರುಷಂಗೆ, ಸುಖಾದಿರೂಪಾ—ಸುಖದುಃಖರೂಪವಾಗಿರ್ಪ, ಬುದ್ಧಿಃ—ಬುದ್ಧಿಯು, ಯದಾ—ಆವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಭೋಗ್ಯಾ—ಭೋಗಿಸಲು ತಕ್ಕಂತಹದು, ಭವೇತ್—ಆಹುದೋ, ತದಾ—ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಇಯಂವಿದ್ಯಾ—

ಈ ವಿದ್ಯೆಯು, ಕರಣಂ—ಕರಣವು, ಸ್ಯಾತ್—ಆಹುದು. ವಿಷಯಗ್ರಹಣೇಷುನಃ—
ಹೊರಗಣ ರೂಪಾದಿವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿಯಾದೊಡೆ, ಬುದ್ಧಿಃ—ಬುದ್ಧಿ
ಯು, ಕರಣಂ—ಕರಣವು.

॥ ೪೬ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಮನದೊಡನೆ ಕೂಡಿದಂಥ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟ
ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಕರಣದಿಂದ ನಿಶ್ಚೈಸುವನು. ಆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ವಿಷ
ಯವುಳ್ಳಂಥ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಾನು ಸುಖಿ ನಾನು ದುಃಖಿಯೆಂದು ಅರಿವಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ
ಯೆಂಬ ಕರಣದಿಂದ ಅರಿವನು. ಇದೇ ಪುರುಷನ ಭೋಗವೆಂದು ತಿಳಿದು
ಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ|| ರಾಗೋಽಭಿಷ್ವಂಗಾತ್ತ್ವಾವಿಷಯಚ್ಛೇದಂವಿನೈವಸಾಮಾನ್ಯಃ |

ಪುರುಷಸ್ರವೃತ್ತಿಹೇತುರ್ವಿಲಕ್ಷಣೋಬುದ್ಧಿಧರ್ಮಭ್ಯಃ || ೪೭ ||

ಶ್ಲೋ|| ರಾಗಃ—ರಾಗತತ್ತ್ವವು, ಅಭಿಷ್ವಂಗಾತ್ತ್ವಾ—ಅಭಿಲಾಷಾರೂಪವಾದ ಕಾ
ರ್ಮ್ಯವುಳ್ಳಂತಹದು. (ವಿಷಯಂಗಳೇ ಅಭಿಲಾಷೆಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವವೆಂದು ಕೆಲದರ್ಶನ
ದವರೆಂಬರು. ಅದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:--) ವಿಷಯಚ್ಛೇದಂವಿನೈವ—ವಿಷ
ಯಗ್ರಹಣವಿಲ್ಲದೇ, ಸಾಮಾನ್ಯಃ—ಸಾಧಾರಣವಾಗಿರ್ಪುದು. (ಅಪೈರಾಗ್ಯರೂಪ
ವಾದ ಬುದ್ಧಿಯು ಧರ್ಮವೇ ಪುರುಷನ ಸ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಕೆಲದರ್ಶನದವ
ರೆಂಬರು. ಅದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:--) ಬುದ್ಧಿಧರ್ಮಭ್ಯಃ—ಬುದ್ಧಿಯ ಗು
ಣಂಗಳ ದಿಸೆಯಿಂದ, ವಿಲಕ್ಷಣಃ—ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವಾಗಿರ್ಪಂತಹದು. ॥ ೪೭ ॥

ಆತ್ಮಂಗೆ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಪುರುಷತತ್ತ್ವನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳು
ತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ತತ್ತ್ವೈರೇಭಿಃ ಕಲಿತೋಭೋಕ್ತೃತ್ವದಶಾಂ ಯದಾಪಶುರೀತಃ |

ಪುರುಷಾಖ್ಯತಾಯಾದಾಯಂಲಭತೇ ತತ್ತ್ವೇಷುಗಣನಾಂಚ || ೪೮ ||

ಶ್ಲೋ|| ಪಶುಃ—ಆತ್ಮನು, ಏಭಿಃ ತತ್ತ್ವೈಃ—ಕಾಲ ನಿಯತಿ ಕಲೆ ವಿದ್ಯೆ ರಾಗಂ
ಗಳೆಂಬ ಅಯ್ದು ತತ್ತ್ವಂಗಳಿಂದ, ಕಲಿತಃ—ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಭೋಕ್ತೃತ್ವದಶಾಂ—
ಭೋಕ್ತೃತ್ವವೆಂಬ ಆವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಯದಾ—ಆವಾಗ, ನೀತಃ—ಎಯ್ದುಲ್ಲಟ್ಟನೋ,
ತದಾ—ಆಗ, ಅಯಂ—ಈ ಆತ್ಮನು, ಪುರುಷಾಖ್ಯತಾಂ—ಪುರುಷನೆಂಬ ಹೆಸರು
ಇೃತನಹತನವನ್ನು, ತತ್ತ್ವೇಷು—ತತ್ತ್ವಂಗಳಲ್ಲಿಯು, ಗಣನಾಂಚ—ಗಣನೆಯನ್ನೂ,
ಲಭತೇ—ಪಡೆಯುತ್ತಿಹನು. ॥ ೪೮ ॥

ಶ್ಲೋ|| ಪುರುಷಸ್ಯ ಹಿ ಭೋಗಾರ್ಥಂ ಕಲ್ಪಿತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸೂಯತೇಽ

[ವ್ಯಕ್ತಂ |

ಅನುಭವ್ಯಕ್ತಗುಣತ್ವಾದವ್ಯಪರೀತ್ಯಂತದವ್ಯಕ್ತಂ

॥ ೪೯ ॥

ಪುರುಷಸ್ತು—ಪುರುಷನ, ಭೋಗಾರ್ಥಂ—ಭೋಗಸಾಧನವಾದ ತತ್ತ್ವಂಗಳಿ
ಗೋಸ್ಕರ, ಕಲೈವ—ಕಲೆಯೇ, ತಸ್ಮಾತ್—ಆರಾಗತತ್ತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಆ
ವ್ಯಕ್ತಂ—ಪ್ರಕೃತಿ ತತ್ತ್ವವನ್ನು, ಪ್ರಸೂಯತೇಹಿ—ಹಡೆಯುತ್ತಿಹುದೆಂದು ಪ್ರಸಿ
ದ್ಧವು. (ಗುಣಂಗಳೇ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ತ್ವವೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯರೆಂಬರು. ಅದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇ
ಳುತ್ತಿಹನು:—) ತತ್ ಅವ್ಯಕ್ತಂ—ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯು, ಅನಭಿವ್ಯಕ್ತಗುಣತ್ವಾತ್—
ಅವ್ಯಕ್ತಗಳಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳದಹತನದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಅವ್ಯವದೇಶ್ಯಂ—ಭೇದವಿ
ಲ್ಲದೆ ಇರ್ಪಡದು. || ೪೯ ||

ಗುಣಂಗಳು ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕಾರ್ಯಂಗಳಾದಕಾರಣ ಭಿನ್ನಂಗಳು. ಪ್ರಕೃತಿಯು
ಗುಣಂಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರ್ಪುದಾದಕಾರಣ, ಅವ್ಯಕ್ತರೂಪವೆಂದರ್ಥ.

ಶ್ಲೋ|| ಅವ್ಯಕ್ತಾದ್ಗುಣತತ್ತ್ವಂ ಪ್ರಖ್ಯಾವ್ಯಾಪಾರನಿಯಮರೂಪಮಿಹ |
ಸತ್ತ್ವಂರಜಸ್ತಮೋಪಿಚಸುತಮಾಶ್ರೇವೋಹೃತ್ಯಮಿಹ || ೫೦ ||

ಟೀ|| ಇಹ—ಇಲ್ಲಿ, ಪ್ರಖ್ಯಾವ್ಯಾಪಾರನಿಯಮರೂಪಂ—ಪ್ರಕಾಶ ಪ್ರವೃತ್ತಿ
ನಿಯಮರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯಂಗಳುಳ್ಳಂಥ, ಗುಣತತ್ತ್ವಂ—ಗುಣತತ್ತ್ವವು, ಅವ್ಯಕ್ತಾ
ತ್—ಪ್ರಕೃತಿತತ್ತ್ವದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಭವತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹುದು. ಆ ಗುಣತತ್ತ್ವವು,
ಅಪಿಚ—ಮತ್ತೆಯೂ, ಸತ್ತ್ವಂ—ಸತ್ತ್ವಗುಣವೆಂದು, ರಜಃ—ರಜೋಗುಣವೆಂದು,
ತಮಃ—ತಮೋಗುಣವೆಂದು, ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರ್ಪಡು, ಅಪಿಚ—ಮತ್ತೆ
ಯೂ, (ಈ ಗುಣಂಗಳು, ಕ್ರಮದಿಂದ ಸುಖ ದುಃಖ ಮೋಹ ಹೇತುಗಳಾದಕಾರಣ)
ಸುಖದುಃಖೇ—ಸುಖದುಃಖಗಳೆಂದು, ಮೋಹ ಇತಿ—ಮೋಹವೆಂದು ಎನಿಸಿ
ಕೊಂಬುವು. || ೫೦ ||

ಶ್ಲೋ|| ಭವತಿಗುಣತ್ರಯತೋಽಧೀವಿಪಯೋಽಧ್ಯವಸಾಯರೂಪಿಣೀಚೇಹ |
ಸಾಮಿತ್ರಿವಿಧಾಗುಣತಃ ಪ್ರಾಕ್ತನಕರ್ಮಾನುಸಾರೇಣ || ೫೧ ||

ಟೀ|| ಇಹ—ಇಲ್ಲಿ, ಗುಣತ್ರಯತಃ—ಗುಣಗಳ ಮೂರರದೆಸೆಯಿಂದ, ವಿಷ
ಯಾಧ್ಯವಸಾಯರೂಪಿಣೀ—ವಿಷಯಂಗಳ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯಪ
ಳ್ಳಂಥ, ಧೀಶ್ಚ—ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಭವತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹುದು. ಸಾಪಿ—ಆ ಬುದ್ಧಿ
ಯೂ, ಪ್ರಾಕ್ತನಕರ್ಮಾನುಸಾರೇಣ—ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದವಶದಿಂದ,
ಗುಣತಃ—ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ಅಧೀಕೃತದಿಂದ, ತ್ರಿವಿಧಾ—ಸಾತ್ತ್ವಿಕಬುದ್ಧಿ
ರಾಜಸಬುದ್ಧಿ ತಾಮಸಬುದ್ಧಿಯೆಂದು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾದಂತ್ಯಹದು, ಭವತಿ—
ಆಗುತ್ತಿಹುದು. || ೫೧ ||

శ్లో॥ సాత్త్వికవిధోఽహంకారోఽజీవనసంరంభగర్వరూ

ప్రోఽయం |

సంభేదాదస్యసత్యో విషయోవ్యవహార్యతామోతి ||౫౦||

టీ॥ త్రివిధః—మూరు ప్రకారవర్గిణ, అహంకారః - అహంకారపు, స్యాత్—ఆ బుద్ధియు దేసేయిందకుదు. అయం—ఈ అహంకారపు, జీవనసంరంభగర్వరూపః—ప్రాణాదివాయుగళన్న ప్రేరిసుత్తియిండు జీవనరూపవేసికొంటుదు పురుషన ప్రయత్నకృత కారణవాదుదు సంరంభవేసికొంటుదు నాను ఎంబ జ్ఞానకృత కారణవాదుదు గర్వవేసికొంటుదు. సతః—శుంభాగిర్వంధ, అస్య—ఈ అహంకారద, సంభేదాత్—సంపర్కద దేసేయింద, విషయః—శబ్దాది విషయపు, వ్యవహార్యతాం—శబ్దవనానరి దేను రూపవనానరిదేను ఎంచివు వేదిదలద వ్యవహారకృత యోగ్యవహతన వన్న, ఏతి—ఎయ్యుచుదు. ఇదుకారణ, పురుషంగే సుఖదుఃఖంకల వేదనారూపవాద భోగపు అహంకారదింద అహదేంబుదధ్ధ || ౫౦ ||

శ్లో॥ సాత్త్వికరాజసతామసభేదేన సజాయతేనునస్త్రాధా |

సజత్యైజసవ్యేకారికభూతాదికనామభిన్నముజ్ఞ సతి||౫౧||

టీ॥ సః—ఆ అహంకారపు, పునః—మత్తయు, సాత్త్వికరాజసతామసభేదేన—సాత్త్వికాహంకార రాజసాహంకార తామసాహంకారవేంబ భేదదింద, త్రాధా—మూరు ప్రకారవాదంతకదాగి, జాయతే—యిట్లుత్తియిండు. సజ—ఆ అహంకారపు క్షణ, త్యైజసవ్యేకారిక భూతాదికనామభి—కమదింద త్యైజస వ్యేకారిక భూతాదికవేంబ యేసరుగేంద, సముజ్ఞ సతి—యేళిసికొల్లుత్తియిండు. || ౫౧ ||

సాత్త్వికాహంకారపు త్యైజసాహంకారవేందు యేళిసికొంటుదు. రాజసాహంకారపు వ్యేకారికాహంకారవేందు యేళిసికొంటుదు. తామసాహంకారపు భూతాదికాహంకారవేందు యేళిసికొంటుదేందధ్ధ.

శ్లో॥ త్యైజసతస్త్రాధామనోవ్యేకారికత్యైజ భవంతిహక్ష్మాణి |

భూతాదేస్తన్మాత్రాన్యోపాం సర్వోయమోతసత్||౫౨||

టీ॥ తత్—ఆ మూరు అహంకారగళల్లి, త్యైజసతః—త్యైజసాహంకారద దేసేయింద, మనః—మనస్సు, (జ్ఞానేంద్రియంకళు) భవంతి—ఆగుత్తియిండు. వ్యేకారికతః—వ్యేకారికాహంకారద దేసేయింద, అక్షాణిజ—కర్మణం

ದ್ರಿಯಂಗಳೂ, ಭವಂತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹವು. ಭೂತಾದೇಃ—ಭೂತಾದಿಯೆಂಬ ಆಹಂಕಾರದ ದೇಸೆಯಿಂದ, ತನ್ಮಾತ್ರಾಣಿ—ತನ್ಮಾತ್ರಂಗಳು, ಭವಂತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹವು. ಏತಾಂ—ಈ ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಂಗಳ, ಅಯಂಸರ್ಗಃ—ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು, ಏತಸ್ಮಾತ್—ಈ ಆಹಂಕಾರದ ದೇಸೆಯಿಂದ, ಭವತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹುದು. || ೫೪ ||

ಶ್ಲೋ|| ಇಚ್ಛಾ ರೂಪಂಹಿಮನೋವ್ಯಾಪಾರಸ್ತಸ್ಯಭವತಿಸಂಕಲ್ಪಃ |

ಬುದ್ಧ್ಯಕ್ಷಾಣಿಶ್ರೋತ್ರಂತ್ವಗದ್ವಜ್ಜಹವಚನಾಸಾಚ || ೫೫ ||

ಟೀ|| ಮನಃ—ಮನಸ್ಸು, ಇಚ್ಛಾ ರೂಪಂಹಿ—ಇಚ್ಛಾ ರೂಪವಾಗಿರ್ಪಂತ ಹದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ತಸ್ಯ—ಆ ಮನಕ್ಕೆ, ಸಂಕಲ್ಪಃ—ಸಂಕಲ್ಪವು, ವ್ಯಾಪಾರಃ—ವ್ಯಾಪಾರವು, ಭವತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹುದು. ಶ್ರೋತ್ರಂ—ಶ್ರೋತ್ರವು, ತ್ವಕ್—ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವು, ದೃಕ್—ನೇತ್ರವು, ಜಿಹ್ವಾಚ—ಜಿಹ್ವೆಯೂ, ನಾಸಾಚ—ನಾಸಿಕವೂ ಕೂಡ, ಬುದ್ಧ್ಯಕ್ಷಾಣಿ—ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಂಗಳು. || ೫೫ ||

ಶ್ಲೋ|| ಗ್ರಾಹ್ಯಸ್ತೇಷಾಂಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶೋರೂಪಂರಸಚ್ಚ ಗಂಧಶ್ಚ |

ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂವಿಷಯಾಃ ಕ್ರಮೇಣಸಂಚಿತಾಪಿಪಂಚಿತಾನಾಂ || ೫೬ ||

ಟೀ|| ತೇಷಾಂ—ಆಚ್ಛಾನೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ, ಗ್ರಾಹ್ಯಃ—ಗ್ರಹಿಸಲು ತಕ್ಕಂಥ ಶಬ್ದಃ—ಶಬ್ದವು, ಸ್ಪರ್ಶಃ—ಸ್ಪರ್ಶವು, ರೂಪಂ—ರೂಪವು, ರಸಶ್ಚ—ರಸವೂ, ಗಂಧಶ್ಚ—ಗಂಧವೂ ಇತಿ—ಹೀಗೆಂಬ, ಪಂಚಾಪಿ—ಅಯ್ದು ಕೂಡ, ಏತೇಷಾಂಪಂಚಾನಾಂ—ಈ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ, ಕ್ರಮೇಣ—ಕ್ರಮದಿಂದ, ವಿಷಯಾಃ—ವಿಷಯಗಳು. || ೫೬ ||

ಶ್ಲೋ|| ಶಬ್ದಾದೀನಾಂಗ್ರಹಣಂವ್ಯಾಪಾರಃಕೀರ್ತಿತಃಕ್ರಮೇಣೈಷಾಂ |

ವಾಕ್ಪಾಣಿಪಾದಪಾಯೂಪಸ್ಥಾಃ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣಿಸ್ಯುಃ || ೫೭ ||

ಟೀ|| ಏಷಾಂ—ಈ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ, ಶಬ್ದಾದೀನಾಂ—ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳ, ಗ್ರಹಣಂ—ಗ್ರಹಣವು, ಕ್ರಮೇಣ—ಕ್ರಮದಿಂದ, ವ್ಯಾಪಾರಃ—ವ್ಯಾಪಾರವೆಂದು, ಕೀರ್ತಿತಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ—ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಂಗಳು, ವಾಕ್ಪಾಣಿಪಾದಪಾಯೂಪಸ್ಥಾನಿ—ವಾಕ್ಯು ಪಾಣಿ ಪಾದ ಪಾಯು ಉಪಸ್ಥಂಗಳು, ಸ್ಯುಃ—ಅವು. || ೫೭ ||

ಶ್ಲೋ|| ವಚನಾದಾನವಿಹರಣೋತ್ಸರ್ಗಾನಂದಾಶ್ಚ ಕರ್ಮೈಷಾಂ |

ಅಂತಃಕರಣಂತ್ರೇಧಾಬುದ್ಧಿರಹಂಕಾರಚೇತಸೀಜೇತಿ || ೫೮ ||

ಟೀ|| ವಚನಾದಾನವಿಹರಣೋತ್ಸರ್ಗಾನಂದಾಶ್ಚ—ವಚನ—ನುಡಿವುದು, ಆದಾನ—ತೆಗೆದುಕೊಂಬುದು, ವಿಹರಣ—ನಡೆವುದು, ಉತ್ಸರ್ಗ—ಮಲವೆಬಿಡುವುದು,

ಅನಂದಾಶ್ಚ—ಅನಂದವೆಂದಿವುಗಳೂ, ಏವಾಂ—ಈ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಂಗಳ, ಕರ್ಮ—
ವ್ಯಾಪಾರವು. (ಇವರಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣ ಬಹಿಃಕರಣಂಗಳೆಂಬ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳು
ತ್ತಿಹನು:—) ಅಂತಃಕರಣಂ—ಅಂತಃಕರಣವು, ಬುದ್ಧಿಃ—ಬುದ್ಧಿಯೆಂದು, ಅ
ಹಂಕಾರಜೀತಸೀಜೇತಿ—ಅಹಂಕಾರವೆಂದೂ, ಮನಸ್ಸೆಂದೂ, ತ್ರೇಧಾ—ಮೂರು
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿವುರ್ತು.

||೫೪||

ಶ್ಲೋ|| ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಭೇದಾದ್ಬಾಹ್ಯಂಭವೇತ್ಪುನರ್-ತಥಾ
ತನ್ಮಾತ್ರೇಭ್ಯಃಖಸವನತೇಜೋಽಂಭಃಕ್ಷಿತಿಪಂಚಭೂತಾನಿ ||೫೫||

ಟೀ|| ಬಾಹ್ಯಂವುನಃ—ಬಾಹ್ಯಕರಣವಾದರೂ, ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ
ಭೇದಾತ್—ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಂಗಳೆಂಬ ಭೇದದ ದೆಸೆಯಿಂದ.
ದಶಧಾ—ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಭವೇತ್—ಆಹುದು. ತನ್ಮಾತ್ರೇಭ್ಯಃ—ತನ್ಮಾ
ತ್ರಂಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಖಸವನತೇಜೋಽಂಭಃಕ್ಷಿತಿಪಂಚಭೂತಾನಿ ಆಕಾಶ ವಾಯು
ಅಗ್ನಿ ಜಲ ಭೂಮಿಯೆಂಬ ಆಯ್ದು ಭೂತಂಗಳು, ಭವಂತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹವು ||೫೫||

ಈ ಭೂತಂಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಂಗಳಾದ ತನ್ಮಾತ್ರಂಗಳು ಅವರೂಪದಿಂದಿಹ
ವೆಂದೊಡೆ ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ತನ್ಮಾತ್ರಾಣ್ಯವಿಶೇಷಾಶ್ಚಶಬ್ದಾದಿನಾಂಪ್ರಕ್ರೀತಿತಾಃಪಂಚ |

ಭೂತಾನಿಸಂಚತೇಭ್ಯೋಭವಂತಿತಾನ್ಯೈಕಗುಣವೃದ್ಧಾಃ ||೬೦||

ಟೀ|| ಶಬ್ದಾದಿನಾಂ—ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪ ರಸ ಗಂಧಂಗಳ, ಅವಿಶೇಷಾಃ—
ಅವ್ಯಕ್ತಗಳಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಂಗಳು, ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಾಣಿ—ಆಯ್ದು ತನ್ಮಾತ್ರಂಗಳ
ಳೆಂದು, ಪ್ರಕ್ರೀತಿತಾಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. (ಇಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾದಿ ತನ್ಮಾತ್ರಂಗಳೆಂಬುವು,
ಶ್ರೋತ್ರಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಬಂಥ ಆಕಾಶಾದಿಭೂತಂಗಳ ಕಾರ್ಯಂಗಳಾದ
ಶಬ್ದಾದಿಗಳಲ್ಲ. ಆ ಭೂತಂಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಂಗಳಾಗಿರ್ಪ ಅವ್ಯಕ್ತಂಗಳಾದ
ಶಬ್ದಾದಿಗುಣಗಳುಳ್ಳಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಂಗಳೇ ತನ್ಮಾತ್ರಂಗಳೆಂಬುದರ್ಥ. ಇನ್ನು
ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಂಗಳಾಗಿ ಕಾರಣಂಗಳಾಗಿರ್ಪಂಥ ತನ್ಮಾತ್ರಂಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಸ್ಥೂಲ
ರೂಪಂಗಳಾದ ಪಂಚಭೂತಂಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—) ತಾನಿ
ಪಂಚಭೂತಾನಿ—ಆ ಆಕಾಶಾದಿ ಪಂಚಭೂತಂಗಳು, ತೇಭ್ಯಃ—ಆ ಶಬ್ದಾದಿ ತನ್ಮಾ
ತ್ರಂಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಏಕಗುಣವೃದ್ಧಾಃ—ಒಂದೊಂದು ಗುಣದ ಹೆಚ್ಚುಗೆಯಿಂದ,
ಭವಂತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹವು. (ಎಂದರೆ, ಶಬ್ದವೊಂದುಗುಣವುಳ್ಳದು ಆಕಾಶವು,
ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ ಗುಣವುಳ್ಳದು ವಾಯುವು, ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪ ಗುಣವುಳ್ಳದು ಅಗ್ನಿ
ಯು, ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪ ರಸ ಗುಣವುಳ್ಳದು ಜಲವು, ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪ ರಸ
ಗಂಧ ಗುಣವುಳ್ಳದು ಪೃಥ್ವಿಯೆಂಬುದರ್ಥ.)

||೬೦||

ಈ ಪಂಚಭೂತಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ಅವಕಾಶವ್ಯೂಹನಪಾಕಸಂಗ್ರಹಣಧಾರಣಾಕ್ರಮಾದೇವಾಂ |

ವ್ಯಾಪಾರಾಭೂತಾನಾಂವೈವಾದೀನಾಂಸಮುದ್ರಿಷ್ಟಾಃ ||೬೦||

ಟೀ|| ಅವಕಾಶವ್ಯೂಹನಪಾಕಸಂಗ್ರಹಣಧಾರಣಂ—ಅವಕಾಶ—ತೆರಪಕ್ಕೊಡುವುದು, ವ್ಯೂಹನ—ಅವಯವಗಳ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು, ಪಾಕ—ಪಾಕವಮಾಡುವುದು, ಸಂಗ್ರಹಣ—ಮುದ್ದೆಯ ಮಾಡುವುದು, ಧಾರಣಂ—ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿಹುದು—ಎಂಬಿವು, ಕ್ರಮಾತ—ಕ್ರಮದಿಂದ, ವೈವಾದೀನಾಂ—ಅಕಾಶವೊದಲಾಗಿರ್ಪ, ಏಷಾಂಭೂತಾನಾಂ—ಈ ಭೂತಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಾಃ—ಉದ್ಯೋಗಗಳೆಂದು, ಸಮುದ್ರಿಷ್ಟಾಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ||೬೦||

ಈ ತನ್ಮಾತ್ರಗಳೂ ಭೂತಗಳೂ ಸಹ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಗಳಾಗಿಹವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ಕಾರ್ಯಮಿದಾದತಥಾಯತ್ತತ್ಕರಣೈಃ ಕಾರ್ಯತೇಸಮಾವಿತ್ಯ |

ಕರಣಾನ್ಯಸಮರ್ಥತ್ವಾತ್ಕಾರ್ಯಂಸಂಪ್ರಿತ್ಯಜೇಷ್ವಂತೆ ||೬೧||

ಟೀ|| ಕಾರ್ಯಂ—ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿರ್ಪಂಥ, ದತಥಾ—ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರ್ಪಂಥ, ಯದಿದಂ—ಆ ಈ ಆವುದಾನೊಂದು ತನ್ಮಾತ್ರಪಂಚಕಭೂತಪಂಚಕವುಂಟೋ, ತತ್—ಅದು, ಕರಣೈಃ—ಶ್ರೋತ್ರಾದಿಕರಣಗಳೊಡನೆ, ಸಮಾವಿತ್ಯ—ಕೂಡಿ, ಕಾರ್ಯತೆ—ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಿಹುದು. ಕರಣಾನಿ—ಶ್ರೋತ್ರಾದಿಕರಣಗಳು, ಅಸಮರ್ಥತ್ವಾತ್—ತಾವೇ ಶಬ್ದಾದಿಗಳನನುಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥಂಗಳಹತನದ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಕಾರ್ಯಂ—ತನ್ಮಾತ್ರರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ಸಂಪ್ರಿತ್ಯ—ಆಶ್ರೇಷಿ, ಜೇಷ್ವಂತೆ—ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿಹವು. ||೬೧||

ತನ್ಮಾತ್ರಗಳೂ ಭೂತಗಳೂ ಸಹ, ರತ್ನಕ್ಕೆ ಹೊಂಬೆಸುಕುಂದಣಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದು, ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗ್ರಹಣವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿಹವೆಂಬುದರ್ಥ.

ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮೂವತ್ತಾರು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಾಧರ್ಮ್ಯದಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ಪಂಚಾನಾಮಾದ್ಯಾನಾಂಚಿದ್ರೂಪತಯಾನ್ವಯಃಪರೇವಾಂತು |

ಮಾಯಾದೀನಾಂದ್ವೇಧಾಸಪ್ತಾನಾಂಕೀರಿತಶೈವೆ ||೬೨||

ಟೀ|| ಆದ್ಯಾನಾಂ—ಮೊದಲನೆಯವಾಗಿರ್ಪ, ಪಂಚಾನಾಂ—ಶಿವತತ್ವವೊದಲಾದ ಆಯ್ದು ತತ್ವಗಳಿಗೆ, ಚಿದ್ರೂಪತಯಾ—ಚಿದ್ರೂಪಕಾರಿಗಳಹತನದಿಂದ.

ಅನ್ವಯಃ—ಜಾತಿಯು, (ಶಿವತತ್ವ ಮೊದಲು ವಿದ್ಯಾತತ್ವಕಡೆಯಾದ ಅಯ್ದು ತತ್ವಂಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರ್ಪ ಭುವನಂಗಳನ್ನೆಲ್ಲದ ಅತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ ಪ್ರಕಟನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಹುದರಿಂದ ಚಿದ್ರೂಪಗಳೆಂಬುದರ್ಥ.) ಪರೇಪಾಂ—ಅನ್ಯಗಳಾಗಿರ್ಪ, ಮಾಯಾದೀನಾಂಸಮಾನಾಂತು—ಮಾಯೆ ಮೊದಲು ಪುರುಷತತ್ವ ಕಡೆಯಾದ ಏಕಕಾಯಿತಾದರೆ, ದ್ವೇಧಾ—ಅತ್ಮನುಗಳಿಗೆ ಕಿಂಚಿಜ್ಞತ್ವ ಕಿಂಚಿತ್ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದರಿಂದ, ಚಿದುಪಕಾರಿತ್ವದಿಂದಲೂ ಸುಖದುಃಖಮೋಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವತನದ ದೇಶಿಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಎರಡು ಪುಕಾರವಾದ, ಅನ್ವಯಃ—ಜಾತಿಯು, ಕೈವೇ—ಶಿವಾಗಮದಲ್ಲಿ, ಕೀರ್ತಿತಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ||೬೩||

ಶ್ಲೋ|| ಆವ್ಯಕ್ತಪ್ರಭೃತೀನಾಂ ಗುಣೈಸ್ತು ಸುಖದುಃಖ ಮೋಹರೂಪ

[ತಯಾ |

ಅನ್ವಯಃ ಸುಖಲಾಭಾಂ ವಶಕೇದ್ಯಂತೇ ವಿಶೇಷೋಯಂ ||೬೪||

ಶ್ಲೋ|| ಇಹ—ಇಲ್ಲಿ, ಆವ್ಯಕ್ತಪ್ರಭೃತೀನಾಂ—ಪ್ರಕೃತಿ ಮೊದಲಾಗಿರ್ಪ, ನಿವಿಲಾನಾಂ—ಸಮಸ್ತ ತತ್ವಗಳಿಗೆ, ಗುಣಃ—ಗುಣಂಗಳಿಂದ, ಸುಖದುಃಖಮೋಹರೂಪತಯಾ—ಸುಖದುಃಖಮೋಹಂಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವತನದಿಂದ, ಅನ್ವಯಃ—ಜಾತಿಯು, ಅಂತೇ—ಕಡೆಯಾಗಿರ್ಪ, ದಶಕೇ—ತನ್ಮಾತ್ರಭೂತಂಗಳೆಂಬ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ, ಅಯಂವಿಶೇಷಃ—ಇದು ವಿಶೇಷವು. ||೬೪||

ಆ ವಿಶೇಷವಾವುದೆಂದೊಡೆ ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.—

ಶ್ಲೋ|| ಶಬ್ದಾದೌಗುಣಸಾಮ್ಯೇ ತುಲ್ಯತ್ವೇ ಚಾನ್ವಯೋಽತ್ರ ನಿಜೋಯಃ |
ಅಂಗಾಂಗಿಭಾವವಿಹಿತೋ ಭವತಿ ವಿಶೇಷತಃ ಕೇಪಾಂಚಿತ್ ||೬೫||

ಶ್ಲೋ|| ಶಬ್ದಾದೌ—ಶಬ್ದತನ್ಮಾತ್ರ ಮೊದಲಾಗಿ ಪೃಥ್ವಿಕಡೆಯಾದ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ, ಗುಣಸಾಮ್ಯ—ಶಬ್ದಾದಿ ಗುಣಸಾಮ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ತುಲ್ಯತ್ವೇಚ—ಕಾರ್ಯಂಗಳನ್ನಿ ಕೊಂಬ ಸಮಾನತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ, ಅತ್ರ—ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಃ—ಸಾಧರ್ಮ್ಯವು, ನಿಜೋಯಃ—ಅರಿಯಲು ತಕ್ಕಂತಹದು. ಕೇಪಾಂಚಿತ್—ಕೆಲವಿಂದು ಮಾಯಾದಿ ತತ್ವಂಗಳಿಗೆ, ಅಂಗಾಂಗಿಭಾವವಿಹಿತಃ—ಅಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯತ್ವದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ವಿಶೇಷಶ್ಚ—ವಿಶೇಷವೂ, ಭವತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹುದು. ||೬೫||

ಇಂದು ಮಾಯೆ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು ಕಾರಣರೂಪಂಗಳಾದಕಾರಣ ಮುಖ್ಯಂಗಳು. ಶಕ್ತಿತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ತತ್ವಂಗಳೂ, ಕಲಾತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಅಯ್ದು ತತ್ವಂಗಳೂ, ಗುಣತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ವಂಗಳೂ ಸಹ ಕಾರ್ಯಂಗಳಾದಕಾರಣ, ಅಮುಖ್ಯಂಗಳೆಂಬುದರ್ಥ.

ಶ್ಲೋ|| ತತ್ತ್ವಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಿರೇವಾ ಕಥಿತಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮೇಣ ಸರ್ವೇಷಾಂ |
ಪ್ರತಿಲೋಮಂ ಪರಿಣಾಮಾನ್ಮಾಯಾ ಯಾಂತಾನಿಲೀಯಂತೇ ||

ಟೀ|| ಸರ್ವೇಷಾಂ—ಸಮಸ್ತಗಳಾಗಿರ್ಪ, ತತ್ತ್ವಾನಾಂ—ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ, ಸೃಷ್ಟಿ
ಕ್ರಮೇಣ—ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮದಿಂದ, ಏವಾಸ್ಥಿತಿಃ—ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಕಥಿತಾ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
(ಇನ್ನು ಸಹ್ಯಾರಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು). ತಾನಿ—ಆಕಾಲದ
ತತ್ತ್ವಗಳು, ಪ್ರತಿಲೋಮಂ—ತುದಿ ಮೊದಲಾಗಿ, ಪರಿಣಾಮಾತ್—ಪರಿಣಾಮದ
ದೇವಿಯಿಂದ, ಮಾಯಾಯಾಂ—ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ, ಲೀಯಂತೇ—ಅಡಗುತ್ತಿಹವು. ||೬೩||

ಶ್ಲೋ|| ಮಾಯಾಯಾಃ ಪರತೋಽಧ್ವಾರುದ್ಧೃತ್ಯಾ ನಿಲೀಯತೇ ಸಕಲಃ
ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸಾಪಿ ಶಿವೇ ತಿಷ್ಠತ್ಯವಿಭಾಗಮಾಪನ್ನಾ ||೬೪||

ಟೀ|| ಮಾಯಾಯಾಃ—ಮಾಯೆಯು ದೇವಿಯಿಂದ, ಪರತಃ—ಆಸ್ಯವಾಗಿರ್ಪ
ಶುದ್ಧಃ—ಶುದ್ಧವಾಗಿರ್ಪ, ಸಕಲಃ—ಸಮಸ್ತವಾಗಿರ್ಪ, ಅಧ್ವಾ—ಮಾರ್ಗವು
ತಕ್ತ್ವಾ—ಮಹಾವಾಯೆಯೆಂಬ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಲೀಯತೇ—ಅಡಗುತ್ತಿಹುದು.
ಸಾಪಿ—ಆ ಮಹಾವಾಯೆಯೂ, (ಅಪಿತಬ್ಧದಿಂದ ಅದೇ ಮಾಯೆಯೆಂದರ್ಥ)
ಶಿವೇ—ಶಿವನು, ತಿಷ್ಠತಿ ಸತಿ—ಅಧಿಷ್ಠಾತ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಪರಂ—ಬಂದಿ,
ತ್ವನಿ—ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ, ಅವಿಭಾಗಂ ಆಪನ್ನಾ—ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದ
ದ್ವಂತಹದಾಗಿ, ತಿಷ್ಠತಿ—ಇರುತ್ತಿಹುದು. ||೬೪||

ಇಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗಳು ಪ್ರತಿಲೋಮದಿಂದ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗುತ್ತಿಹವೆಂಬ
ದಕ್ಕೆ ವಿವರವು ಹೇಗೆಂದೊಡೆ—ಪೃಥ್ವಿತತ್ತ್ವವು ತನಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಗಂಧತನ್ಮಾತ್ರ
ದಲ್ಲಿ, ಅಪ್ಪು ರಸತನ್ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ, ಅಗ್ನಿಯು ರೂಪತನ್ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ, ವಾಯುವು ಸ್ಪರ್ಶ
ತನ್ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ, ಆಕಾಶವು ಶಬ್ದತನ್ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ, ಅಡಗುವುವು. ಆ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರ
ಗಳು ತಮಗೆ ಕಾರಣವಾದ ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವುವು. ಕರ್ಮೀಂ
ಯಂಗಳು ರಾಜಸಾಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವುವು. ಮನಸ್ಸು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಂಗಳು
ಸಾತ್ವಿಕಾಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವುವು. ಅಹಂಕಾರವು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಡಗುವುದು.
ಬುದ್ಧಿಯು ಗುಣತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ, ಆ ಗುಣತತ್ತ್ವವೂ ಶುದ್ಧವಿದ್ಯೆ ಈಶ್ವರತತ್ತ್ವ ಸದಾಶಿವತತ್ತ್ವ
ಶಕ್ತಿತತ್ತ್ವಂಗಳೂ ಶಿವತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವುವು. ಈ ಶಿವತತ್ತ್ವವೂ ಆ ಶುದ್ಧ ಮಾಯಾ
ತತ್ತ್ವವೂ, ಪರಶಿವನು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನಾಗಿ ಅಧಿಷ್ಠಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನಿರವ
ವರೂಪದಿಂದ ಇಹವೆಂಬುದರ್ಥ.

ಇನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿಹ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು.

ಶ್ಲೋ|| ಮಾಯಾಪುರುಷಶ್ಚಿವ ಇತ್ಯೇತತ್ತ್ರಿತಯಂ ಮಹಾರ್ಥಸಹ್ಯಾರಂ
ಅವಶಿಷ್ಯತೇ ಪುನಸ್ತತ್ಪ್ರವರ್ತತೇ ಪೂರ್ವವತ್ ಸೌಖ್ಯ ||೬೫||

టే॥ మాయా—(తంత్రోజ్ఞానరణదింద) మాయ మహామాయెగళిం బ ఊపాదానకారణంగళిరడు. పురుషః (జాత్యేకవచనవాద పురుషశబ్ద దింద) మలయుక్తరాద సమస్త బద్ధాత్మరుగళు, తివః—శక్తియుక్తనాద తివను, (తివశబ్దదింద హేళిసికొంబ ముక్తాత్మరుగళు) ఇతి—హిగంబ, ఏతత్త్రితయం—ఈ మూరు, మహార్థసహ్యారే—మహాప్రళయదల్లి, అవతి వ్యతే—ఊళివుత్తియదు. పునః—మరళి, సృష్టి—సృష్టికాలదల్లి, తత— ఆమూరు, పూర్వవత—మోదలొపాదియల్లి, ప్రవర్తతే—ప్రవర్తసుత్తి యదు. || ౬౪ ||

సహ్యారవన్న మాడువుదక్కే ప్రయోజనవన్న హేళుత్తియను:—

శ్లో॥ సంసారే బిన్నానాం నిబిలానాం ప్రాణీనాం ప్రభుః కృ
[పయా |

కురుతే మహార్థసంహృతి మేతేషామేవవిశ్రాంత్యే ||

టే॥ ప్రభుః—పరమేశ్వరను, సంసారే—సంసారదల్లి, బిన్నానాం— నొలయుల్పట్టంధ, నిబిలానాం—సమస్తవాదంధ, ఏతేషాంప్రాణీనాం— ఈ ప్రాణిగళ, విశ్రాంత్యే ఏవ—బళలికయనారిసలొలస్కరవే, కృపయా— దయెయింద, మహార్థసంహృతి—మహాప్రళయవన్న, కురుతే—మాడు త్తియను.

ప్రళయనంతరదల్లి మత్తే సృష్టియన్న మాడువుదక్కే ప్రయోజన వన్న హేళుత్తియను,

శ్లో॥ కర్మవిపాజనహేతూః పశుదయయాపునరపిహవరమేళః |

సృష్టివిధాయతేషాంకర్మవిపాజయతిదేహభృతాం || ౬౦ ||

టే॥ కర్మవిపాజనహేతూః—కర్మపరిపాకార్థవాగి, పశుదయ యా—పశుగళ మేలణ కృపెయింద, పరమేళః—పరమేశ్వరను, ఇహ— ఇల్లి, పునరపి—మరళియొ, సృష్టి—సృష్టియన్న, విధాయ—మాడి, తే షాంచేహభృతాం—ఆదేహిగళ, కర్మ—కర్మవన్న, పాజయతి—భొలగి సువుదక్కే యొలగ్యవన్నాగి మాడుత్తియను. || ౬౦ ||

శ్లో॥ భొలగేనకర్మనాశం విధాయదిక్ష్వాబ్యయాశక్త్యా |

వొలెజయతిపశూనబిలాన్తరుణ్యేకనిధిస్సదాశంభుః || ౬౧ ||

టే॥ కరుణ్యేకనిధిః—కృపేగే ముఖ్యనిధానవాగిప, శంభుః— పర మేశ్వరను, భొలగేన—భొలగదింద, కర్మనాశం—కర్మక్షయవన్న, విధ

ಯ—ಮಾಡಿ, ದೀಕ್ಷಾಖ್ಯಾಯಿಕಾ—ದೀಕ್ಷೆಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನುಳ್ಳ, ಶಕ್ತ್ಯಾ—ಶಕ್ತಿಯಿಂ
ದೆ, ಅಖಿಲಾರ್ಥ—ಸಮಸ್ತವಾಗಿರ್ಪ, ಪರ್ಣಾ—ಪಶುಗಳನ್ನು, ಸದಾ—ಆವಾಗ
ಲೂ, ಮೋಚಯತಿ—ಪಾಶವಿಮುಕ್ತರನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿಹನು.

ಕರ್ಮಭೋಗದಿಂದ ಮಲಪರಿಪಾಕವಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಸಂಚಿತ ಅಗಾಮಿ ಕ
ರ್ಮಗಳಿಗೆ ಬಂದೇವೇಳೆ ಪಾಕವು ಸಂಬಂಧಿಸುವುದರಿಂದ, ಆಚಾರ್ಯನು ಮಾಡುವ ದೀ
ಕ್ಷಾರೂಪವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಆ ಉಭಯಕರ್ಮವನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿ, ಮಲಾದಿ ಪಾಶಂಗಳ
ದಿಸೆಯಿಂದ ಪಶುಗಳನ್ನು ಶಿವನು ಬಿಡಿಸುವನೆಂಬುದರ್ಥ. || ೨೧ ||

ಶರೀರ ಮೊದಲಾದುವಕ್ಕೆ ತತ್ವಂಗಳೆಂಬ ಗಣನೆಯೇಕಿಲ್ಲವೆಂದೊಡೆ, ಆ ಶರೀರ
ಮೊದಲಾದುವಕ್ಕೆ ತತ್ವಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲವಾಗಿ ತತ್ವಂಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ಆಪ್ರಳಯಂಯತ್ರಿಪ್ರತಿ ಸರ್ವೇಷಾಂಭೋಗದಾಯಿಭೂತಾನಾಂ |

ತತ್ತತ್ವಮಿಹಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಶರೀರಘಟಾದಿ ತತ್ತ್ವಮತಃ || ೨೦ ||

ಟೀ|| ಯತ್—ಆವನಸ್ತುವು, ಆಪ್ರಳಯಂ—ಮಹಾಪ್ರಳಯಪರ್ಮಂತವಾಗಿ.
ತಿಷ್ಠತಿ—ಇರುತ್ತಿಹುದೋ, ಸರ್ವೇಷಾಂ—ಸಮಸ್ತವಾಗಿರ್ಪ, ಭೂತಾನಾಂ—
ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ಭೋಗದಾಯಿ—ಭೋಗವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹದೋ, ತತ್—ಆದು.
ತತ್ವಂ—ತತ್ವವೆಂದು, ಇಹ—ಈಶಿವಾಗಮದಲ್ಲಿ, ಪ್ರೋಕ್ತಂ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು,
ಅತಃ—ಈಕಾರಣದಿಂದ, ಶರೀರಘಟಾದಿ—ಶರೀರಘಟ ಮೊದಲಾಗಿರ್ಪಂತಹದು,
ತತ್ವಂ—ತತ್ವವು, ನ—ಅಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋ|| ತತ್ತ್ವಂಭವತಿಯತೋಯತ್ಚಾರಣಮಾಪೂರಕಂಚತತ್ತಸ್ಯ |

ಕಥಿತಾನ್ಯವಸ್ಥಿತಿರಿಯಂ ನಿಖಿಲಾನಾಮೇವ ತತ್ತ್ವಾನಾಂ || ೨೧ ||

ಟೀ|| ಯತಃ—ಆವುದಕ್ಕೆ, ಯತ್—ಆವುದು, ಕಾರಣಂ—ಕಾರಣವೂ,
ಆಪೂರಕಂಚ—ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತಹದೂ, ಭವತಿ—ಆಗುತ್ತಿಹುದೋ, ತತ್—ಆಪೂರ
ಕವಾಗಿರ್ಪಂತಹದು, ತಸ್ಯ—ಆಕಾರ್ಯವಾಗಿರ್ಪಂತಹದಕ್ಕೆ, ತತ್ವಂ—ತತ್ವವು,
ನಿಖಿಲಾನಾಂ—ಸಮಸ್ತವಾಗಿರ್ಪ, ತತ್ತ್ವಾನಾಂ—ತತ್ವಂಗಳಿಗೆ, ಇಯಮೇವಮ್ವು
ಸ್ಥಿತಿಃ—ಈಯಿರವೇ, ಕಥಿತಾ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. || ೨೨ ||

ಆರಿಂದ ಈ ಪ್ರಕರಣವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಿಹನು:—

ಶ್ಲೋ|| ತತ್ತ್ವಾನಾಮಹಿತತ್ವಂ ಯೇನಾಖಿಲಮೇವ ಹೇಳಯಾಕಲಿತಂ |

ಶ್ರೀಭೋಜದೇವನೃಪತಿ ವ್ಯಧತ್ತ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಂ ಸಃ || ೨೩ ||

ಟೀ|| ಯೇನ—ಆವನಾನೊಬ್ಬನಿಂದ, ತತ್ತ್ವಾನಾಂ—ಅಖಿಲಂತತ್ವಂ—ಸಮಸ್ತ
ತತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪವು, ಹೇಳಯೈವ—ಲೀಲೆಯಿಂದಲೇ, ಕಲಿತಂ—ಅರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ತೋ, ಸ್ತ್ರೀಭೋಜದೇವನ್ಯಪತಿಃ— ಆ ಭೋಜರಾಜನು, ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಂ—ತತ್ವಪ್ರಕಾಶವನ್ನು, ವ್ಯಧತ್ತ—ಮಾಡಿದನು. ||೨೪||

ಶ್ಲೋ|| ಯಸ್ಯಾಖಿಲಂ ಕರತಳಾಮಳಕಕ್ರಮೇಣ ದೇವನ್ಯ ವಿಸ್ಫುರತಿ
ಚೇತಸಿತತ್ವಜಾತಂ | ಶ್ರೀಭೋಜದೇವನ್ಯಪತಿಸ್ತಥಿವಾ
ಗಮೋಕ್ತಂ ತತ್ವಪ್ರಕಾಶ ಮಸಮಾನ ಮಿದಂ ವ್ಯಧತ್ತ || ೨೫ ||

ಶ್ಲೋ || ಯಸ್ಯ—ಆವನಾನೊಬ್ಬ, ದೇವನ್ಯ—ರಾಜನ, ಚೇತಸಿ—ಜಿತ್ತದಲ್ಲಿ, ಆಖಿಲಂತತ್ವಜಾತಂ—ಸಮಸ್ತತತ್ವಸಮೂಹವು, ಕರತಳಾಮಳಕಕ್ರಮೇಣ—ಅಂಗೆಯ್ಯೊಳಗಣನೆಲ್ಲಿಯುಕಾಯೋಪಾದಿಯಿಂದ, ವಿಸ್ಫುರತಿ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿಹುದೋ, ಸ್ತ್ರೀಭೋಜದೇವನ್ಯಪತಿಃ—ಆ ಭೋಜದೇವನೆಂಬ ಅರಸು, ಶಿವಾಗಮೋಕ್ತಂ—ಶಿವಾಗಮಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಸಮಾನಂ—ಅಪ್ರತಿಯಾಗಿರ್ಪ, ಇದಂತತ್ವಪ್ರಕಾಶಂ—ಈ ತತ್ವಪ್ರಕಾಶವನ್ನು, ವ್ಯಧತ್ತ—ಮಾಡಿದನು. ||೨೫||

—:೦:—

ಚಂ|| ಶುಭಮುಖಭೋಗಮಂ ತೃಣಲವಕ್ಕೆಣೆವಾಡಿಬಿಸುಟ್ಟು ಲಿಂಗಸ |
ತ್ವಭಯೋಳನನ್ಯನಾಗಿ ಬೆರೆದದ್ವಯಸದ್ವಯಕಗ್ರನಾದ ಮು ||
ತ್ವಭು ಗುರುಜಿತ್ಕಳೇವರ ನಿರಂಗ ಪರಾತ್ಪರ ಚೆನ್ನವೀರವಿ |
ದ್ವಿಭುವಿನ ಪಾದವೆನ್ನೆ ಹೃದಯಾಂಬುಜಮದ್ಯದೊಳಕ್ಕೆ ಸಂತತಂ ||

ಸ್ರ|| ಆನಂದಂಬೆತ್ತಪೋರಾರ್ಯರು ಮೊದಲೊಳು ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಸದ್ವಿಘ್ನ |
ಖ್ಯಾಸಂಗೈದ್ದುದ್ದದಂ ಪಟ್ಟಿ ಲಪರಶಿನ ನೀಚೆನ್ನವೀರೇಹಪಸ್ತ ||
ಜ್ಞಾನಾಂಭೋಜಾತಗರ್ಭೋದ್ಭವ ವಿರತ ನಹಾಪರೈತಾಗ್ರಗಣ್ಯಂ |
ನಾನಾಭಕ್ತಾರ್ಥದಿಂ ಕನ್ನಡಿಸ ಲಿಳಯೋಳಸಾಧನಂ ಸೇವ್ಯಮಲ್ಲೇ ||

ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಲೇಕೆಯು ಮುಗಿದುದು.

ಮಂಗಳಂ.

SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JANAKA SIMHASANA JNANAMANDIR
LIBRARY.

Jangamwadi Math, VARANASI,

Acc. No. ...೨೦೫/೧೯೩

